

Studiu istorico - arhitectural
str. Știrbei - Vodă nr. 17

AUTOR:
Arh. Petru Mortu

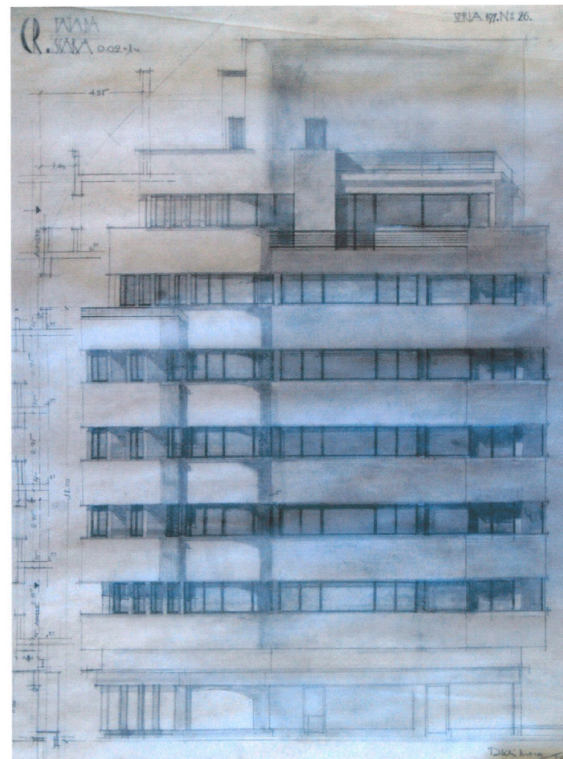
ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMANIA

Timbrul de
arhitectură

STUDIU ISTORICO - ARHITECTURAL
București, sector 1, str. Știrbei Vodă nr. 17, cod poștal 010101

București, sector 1, str. Știrbei Vodă nr. 17, cod poștal 010101

BENEFICIAR

Filiala Teritorială a
Ordinului Arhitecților din România

AUTOR

arh. Petru MORTU - specialist M.C.C.P.N.

ELABORATOR

S.C. 3 ad PUNCT S.R.L.

str. Gârlei nr. 8, sector 1, București, cod poștal 013723
tel: (004.021)233.36.88, e-mail treiadpunct@yahoo.com

STUDIUL ISTORICO - ARHITECTURAL
Stabilirea valorilor istorice, arhitecturale și urbanistice ale imobilului din
Calea Știrbei Vodă, nr. 17

PIESE SCRISE:

1.	Obiectul studiului	p. 3
2.	Notă metodică	p. 3
3.	Regimul juridic de protecție	p. 5
4.	Evoluția contextului urban	p. 5
4.1.	Nomenclatura stradală	p. 5
4.2.	Situarea în cadrul orașului	p. 7
4.3.	Funcțiuni	p. 7
4.4.	Structura populației	p. 11
5.	Analiza tramei stradale și a parcelarului	p. 11
6.	Analiza fondului construit	p. 16
6.1.	A doua jumătate a sec. al XIX-lea și primele decenii ale sec. al XX-lea	p. 16
6.2.	Perioada interbelică	p. 18
6.3.	Perioada comunistă	p. 19
6.4.	Perioada post-comunistă	p. 20
7.	Evoluția imobilului din Calea Știrbei Vodă, nr. 17	p. 22
8.	Analiză arhitecturală	p. 30
9.	Modificări ale proiectului și degradări	p. 39
10.	Concluzii	p. 40
11.	Recomandări	p. 41
12.	Recomandări privind clasarea imobilului din Calea Știrbei Vodă, nr. 17	p. 42
13.	Sursa ilustrațiilor	p. 44
14.	Bibliografie	p. 44

PLANȘE:

1. **Regimul juridic de protecție.**
2. **Vechimea fondului construit**
3. **Încadrarea stilistică a fondului construit**

ANEXA:

1. **Fișa analitică de evaluare a monumentului istoric** (anexa nr. 2 la norma metodologică din 18.04.2008 de clasare și inventariere a monumentelor istorice). **Strada Știrbei Vodă nr. 17.**

1. Obiectivul studiului

Scopul cercetării este de a fundamenta din punct de vedere istoric, arhitectural, urbanistic și memorial valorile imobilului din Calea Știrbei Vodă, nr. 17 în vederea includerii în Lista Monumentelor Istorice (L.M.I.). Inițiativa studiului aparține Filialei Teritoriale București a Ordinului Arhitecților din România.

2. Nota metodică

Pentru stabilirea valorilor istorice, arhitecturale, urbanistice și memoriale au fost studiate documente de arhivă, planuri și ghiduri ale orașului precum și mărturiile unor contemporani, fiecare contribuind în proporții diferite la conturarea contextului propriu obiectului analizat. Din punct de vedere istoric studiul a pus în discuție în special perioada interbelică, cea care a definit principalele caracteristici ale vecinătăților (mai ales segmentul căii Știrbei Vodă cuprins între străzile Ion Câmpineanu și Poiana Narciselor). Cea de-a doua parte a cercetării a evidențiat caracteristicile imobilului analizat determinând toate valorile acestuia, de la momentul edificării la cel prezent.

- O parte a cercetărilor, în special cea care privește evoluția tramei stradale s-a axat pe studiul planurilor orașului. Pentru mijlocul secolului al XIX-lea au fost studiate ridicările topografice realizate de austriecii Rudolf Arthur Borroczyński și Friedrich Jung. Intervalul cuprins între 1850 și 1900 a putut fi analizat prin intermediul reprezentărilor făcute de Dimitrie Pappasoglu și de Institutul Geografic al Armatei. Detalii asupra zonei au putut fi urmărite pe Planul orașului București realizat în 1911, acesta devenind un suport deosebit de util pentru studiul întregii suprafețe cercetate în condițiile în care aproape întreaga structură urbană a fost modificată pe parcursul următorilor ani. Din 1911 până în prezent au putut fi consultate doar ghiduri ale orașului apărute în 1921, 1934, 1938, 1962, 1978 care au înregistrat modificările tramei stradale și cele de nomenclatură. Un plan important care face referire la intențiile urbanistice ale autorităților este Planul Director de Sistematizare aprobat în 1935 unde sunt propuse schimbări majore ale tramei stradale.

Din studiul ridicărilor topografice ale orașului nu poate lipsi planul topografic al orașului redactat în anii '90 ai secolului trecut unde apar informații amănunțite legate de structura tramei stradale, a parcellarului și a fondului construit. Deși au trecut mai bine de două decenii de la redactarea acestuia, nu au fost făcute de autorități reactualizări ale suportului topografic.

Pentru prezentarea situației actuale au fost adăugate pe planurile existente toate clădirile care au apărut în acest interval, urmărindu-se situația din teren și diverse reglementări urbanistice (P.U.D. și P.U.Z.) aprobate de Primărie. Formele desenate reprezintă direcții orientative fiind utile pentru a prezenta în termeni cât mai preciși vecinătățile actuale.

- Pentru analiza intervențiilor de aliniere a străzilor desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea au fost utilizate documentele păstrate de arhivele naționale¹. Aceleași documente au adus informații legate de starea fondului construit, numele proprietarilor și nomenclatura străzilor, o bună parte dintre acestea fiind imposibil de stabilit în lipsa acestora.

- În legătură cu imobilul studiat, dar și cele din apropiere o sursă sigură s-a dovedit a fi Arhiva Primăriei Municipiului București - Direcția Tehnică, fondul sectorului 4 - Verde unde s-au putut identifica dosarele de autorizare a construirii. Acestea conțin informații inedite care privesc proprietarii, constructorii, arhitecții, dar și relația cu reprezentanții Primăriei, generând o imagine obiectivă a momentului constituirii construcțiilor analizate. Detalii asupra procesului de proiectare au putut fi găsite în fondul Duiliu Marcu al Arhivelor Naționale Istorice Centrale care completează datele legate de construcția comandată de frații Gabriel și Emil Giurgea.

- Publicațiile studiate au oferit informații cu privire la arhitectura perioadei interbelice, a imobilului studiat și cele legate de viața și activitatea profesională a lui Duiliu Marcu. Din prima categorie poate fi menționată teza de doctorat a domnului Nicolae Lascu² și cartea scrisă de Luminița Machedon și Ernie Scoffham³, ultima o publicație obligatorie pentru toți cei care studiază arhitectura și urbanismul perioadei interbelice. Despre imobilul studiat apar informații în cartea scrisă de Ana Gabriela Castelo, Branco Dos Santos, Horia Georgescu⁴ și bineînțeles în cartea publicată de Duiliu Marcu unde apar numeroase dintre proiectele sale⁵. Despre viața și activitatea acestuia au fost consultate mai multe texte publicate de persoane care l-au cunoscut notând aici pe cel al lui Ascanio Damian⁶, pe cel scris de Ion Mircea Enescu în cartea

1 Arhivele Naționale - Direcția Municipiului București, Serviciul Alinieri.

2 Nicolae Lascu, Legislație și dezvoltare urbană. București 1931 - 1952, teza de doctorat, conducător științific Alexandru Sandu, București, I.A.I.M., 1997 (mms.).

3 Luminița Machedon, Ernie Scoffham, Romanian Modernism. The Architecture of Bucharest, 1920 - 1940, Massachusetts, The MIT Press, 1999

4 Ana, Gabriela Castelo, Branco Dos Santos, Horia Georgescu, Modernism in Bucharest, Salzburg, 2011, p. 34-35.

5 Duiliu Marcu, Arhitectura 1930-1960, București, Editura Tehnica, 1960. Trebuie menționat aici și fondul Duiliu Marcu păstrat de Arhivele Naționale Istorice Centrale.

6 Ascanio Damian, Academicianul arhitect Duiliu Marcu la 75 de ani de viață și 50 de ani de activitate, în „Arhitectura”, nr. 3/1960, pp. 34-35.

*Arhitect sub comunism*⁷ sau cele câteva amintiri ale doamnei Burnea Manuela publicate în cartea Victoriei Dragu Dimitriu *Povești ale doamnelor din București*⁸.

3. Regimul juridic de protecție [planșa 1]

O primă protecție a imobilului este dată de înscrierea sa în Planul Urbanistic Zonal - Zone Construite Protejate Municipiul București (H.C.G.M.B. nr. 279/2000) Zona Protejată nr. 16 „Strada simbol a orașului Calea Victoriei”, intervențiile putând fi făcute doar în limitele prevăzute de această reglementare urbanistică.

Totodată construcția cercetată se află în zona de protecție a unor imobile⁹ incluse în Lista Monumentelor Istorice menționând ansamblul clădirilor interbelice realizate de Duiliu Marcu aflat la intersecția străzilor Știrbei Vodă și Ion Câmpineanu (str. Știrbei Vodă nr. 16-18), fosta Școală de fete nr. 2, acum Universitatea Națională de Muzică din București (str. Știrbei Vodă nr. 35) și casa lui Ioan Kalinderu (str. Vasile Sion nr. 2-4)¹⁰.

4. Evoluția contextului urban

4.1. Nomenclatura stradală

Pentru a putea înțelege mai bine evoluția străzilor, sunt utile și câteva precizări legate de nomenclatura stradală. Analiza ia în discuție străzile Știrbei Vodă, Ion Câmpineanu și bucureșteni memoria doctorului Sion, cu atât mai mult cu cât acesta și-a avut casele pe partea de vest a străzii la intersecția cu Știrbei Vodă

7 Ion Mircea Enescu, *Arhitect sub comunism*, București, Paideia, 2007, pp. 177-178.

8 Manuela Burnea, Duiliu Marcu în „Povești ale doamnelor din București”, București, Grupul Editorial Vremea, 2005, pp. 98-104

9 Definită de art. 59 din Legea 422 din 18 iulie 2001, (republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 938 din 20.11.2006) privind protejarea monumentelor istorice „Până la instituirea zonei de protecție a fiecărui monument istoric potrivit art. 8 se consideră zona de protecție suprafața delimitată cu o rază de 100 m în localități urbane ...”.

10 Coordonatele menționate în L.M.I. sunt:

- Nr. ctr.: 2078; Cod LMI: B-II-m-B-19761; Denumire: Imobil; Localitate: municipiul București; Adresa: Str. Știrbei Vodă 16-18, sector 1; Datare: sf. sec. XIX - prima jum. sec. XX.

- Nr. ctr.: 2079; Cod LMI: B-II-m-B-19762; Denumire: Conservatorul „Ciprian Porumbescu” corp vechi; Localitate: municipiul București; Adresa: Str. Știrbei Vodă 35, sector 1; Datare: sf. sec. XIX

Deși este vorba de patru străzi, în decurs de un secol și jumătate acestea au purtat numeroase denumiri fiind schimbate cu o frecvență sporită așa încât fără precizările făcute lesne se puteau face confuzii legate de numele străzilor și localizarea unor obiective.

4.2. Situatrea în cadrul orașului.

Din punct de vedere administrativ la mijlocul secolului al XIX-lea zona se afla în ocolul al II-lea, vopsea verde. În legătură cu mahalaua din care făcea parte zona cercetată se pot face două supoziții. Fie aceasta aparținea mahalalei Cișmigiului¹⁴, fie mahalalei Stejar, limitele mahalalelor bucureștene variind destul de frecvent și fiind totodată foarte puțin cunoscute în prezent. Cel mai probabil este vorba de a doua variantă și asta deoarece bisericile Calvină și Luterană, aflate în imediata vecinătate, aparțineau în 1852 mahalalei Stejar¹⁵.

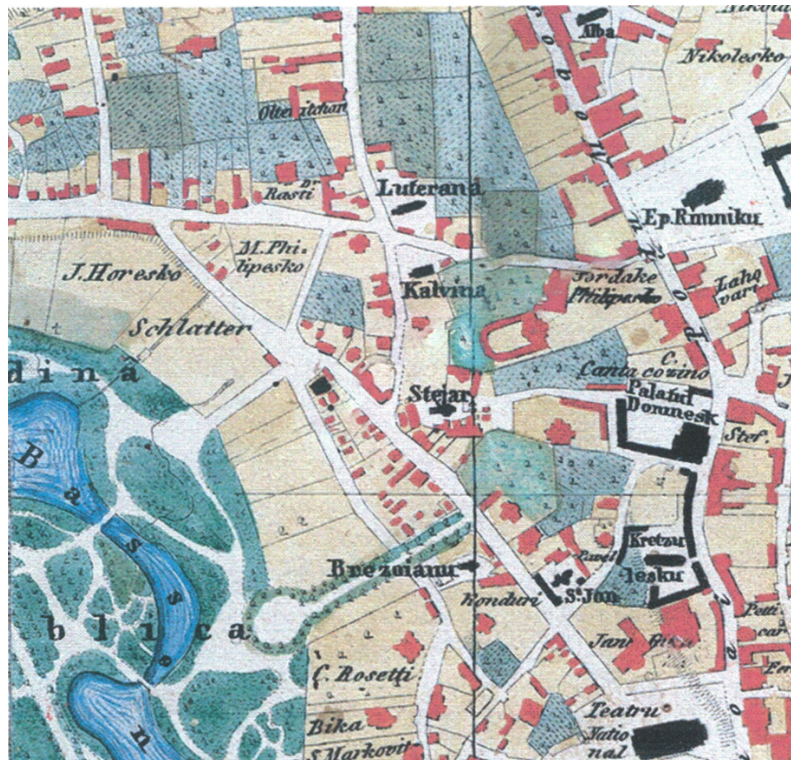
Către sfârșitul secolului (1891) limitele centrului orașului se extind, zona fiind inclusă în ocolul I, fapt care nu a determinat însă modificări spectaculoase ale posibilităților constructive, așa cum s-ar putea crede la o primă vedere. Deși au existat schimbări care priveau modul de administrare a zonei acestea nu și-au pus amprenta asupra evoluției teritoriului analizat, transformările fiind rezultatul unor noi reglementări urbanistice. Acestea au permis densificarea fondului construit și un regim de înălțime mai mare. Aplicarea acestora în perioada interbelică a dus la schimbarea tipului de locuire, situație vizibilă în special pe strada Știrbei Vodă - segmentul cuprins între strada Poiana Narciselor și Câmpineanu.

4.3. Funcțiuni

Actuala stradă Ion Câmpineanu, asemenea tuturor circulațiilor orașului avea un traseu sinuos care se suprapune în parte cu cel actual. Analiza, fie și sumară, a planului redactat la mijlocul secolului de Rudolf Arthur Borroczyński arată numeroase construcții de cult înșirate pe această stradă. Pe segmentul cuprins între Calea Mogoșoaiei și ulița Calvina (Știrbei Vodă), deci o lungime aproximativă de 500 m, sunt reprezentate bisericile ortodoxe Sfântul Ionică sau a Moldovenilor, Brezoianu, Stejar și biserica Calvină alături de cea Luterană. Acestea li se adaugă în 1884 catedrala „Sfântul Iosif” realizată pentru folosul comunității romano-catolice de arhitecții Friedrich van Schmidt și Carol Benesch. Fără îndoială, este zona din București

14 În 1855 arhitectul Johann Schlatter cere Sfatului Orășenesc permisiunea de a-i îngrădi locul și a repara vechile case. Proprietatea acestuia se afla foarte aproape de zona studiată. A.N. - D.M.B., P.M.B., Serviciul General, Dosar 105/1855, f. 44.

15 Vezi registrul bisericilor menționate de planul întocmit de R.A. Borroczyński, ediția din 1852

[1] Extras din Planul R.A. Borroczyn publicat în 1852.

cu cea mai mare diversitate religioasă fiind egal reprezentați creștinii răsăriteni și cei apuseni.

Parcelele mici, lipsa în bună măsură a suprafețelor plantate și fondul construit suficient de bine dezvoltat arată că pe aceste parcele activitățile agricole, atât de specifice orașului acelei perioade, sunt insuficient dezvoltate. În bună măsură este vorba de locuințe cu un anumit grad de reprezentare, acestora adăugându-se diverse spații destinate comerțului.

[2] Imobile care adăposteau activități cu specific educațional. Planul Orașului București din 1911

Apropierea de grădina Cișmigiului a făcut ca în unele cazuri să apară zone destinate agrementului. Este vorba de proprietatea arhitectului Johann Schlatter cunoscută de contemporani cu numele de „grădina Schlatter” sau „grădina Belle-Vue” unde „în tot timpul anului și în special vara era foarte mare îmbulzeală”¹⁶. Bibliografia consultată menționează și alte funcțiuni ale zonei. *Anuarul Bucureștilor din 1886 - 1887* menționează pe strada Luterană la nr. 14 primul atelier de tinichigerie a lui Baptist Gaiser mutat ulterior lângă Gara de Nord, dar și atelierul lui Klapper Ignatz de pe Știrbei Vodă 17. Aceeași sursă menționează atelierele tapițerilor Honich H, Scarlat Ionescu pe strada Știrbei Vodă, iar pe strada Calvină la nr. 51 este notat Ionescu Alexandru. Pe planul de aliniere al străzii Știrbei Vodă, redactat tot în 1886 apare trecută proprietatea „ceasornicarului” Resch¹⁸ poziționată pe locul actualului imobil din strada Știrbei Vodă nr. 25.

Din studiu, nu poate fi trecut cu vederea învățământul, în zonă fiind vizibile câteva astfel de construcții. Se poate menționa „școala Comunală Ieremia Circa”¹⁹ poziționată pe Calea Știrbei Vodă lângă biserica

17 ***, *Anuarul Bucureștilor pe anul 1886-1887*, București, Tipografia Carl Gobi, 1887, p. 151.

18 A.N. - D.M.B., P.M.B., *Serviciul Alinieri*, Dosar 661.

19 Ibidem. Planul din 1911 notează „școala Primară Comunală nr. 6”.

Luterană unde în anii '20 ai secolului al XX-lea a funcționat liceul Mihai Viteazu. În apropiere apare marcat și liceul Sfântul Sava desfășurat pe o parcelă cu dimensiuni apreciabile. În categoria instituțiilor de învățământ pot fi numite și școlile comunității evanghelice. Lângă biserica Luterană școala elementară de băieți, pe strada Spiru Haret atunci numită a Diaconeselor, școala elementară de fete, iar pe strada Puțul cu Plopi grădinița deschisă pentru copiii comunității. Mai poate fi amintită parcela unde acum își are sediul Universitatea Națională de Muzică din București care a susținut de-a lungul timpului mai multe școli sau instituții legate de procesul de educație. Pe planul din 1911 pe teren apare trecut „Proprietatea societății pentru învățătura poporului român”. Zece ani mai târziu, acolo funcționa internatul liceului Sfântul Sava, iar după încă un deceniu pe frontonul construcției apare scris „școala pedagogică de fete nr. 2”. Ghidurile perioadei interbelice menționează pe același amplasament „liceul Carmen Sylva” și „Conservatorul de muzică și artă dramatică”. După 1947 la adresa din strada Știrbei Vodă apare trecut „Coservatorul Ciprian Porumbescu”.

Cea mai nouă construcție legată de învățământ este școala nr. 118 „Vasile Alecsandri”, instituție care are adresa poștală pe strada Știrbei Vodă nr. 34. A fost construită recent pe o parte a terenului de sport al „Liceului Sfântul Sava”.

De-a lungul timpului, o parte a acestor construcții a dispărut, iar alta și-a schimbat profilul de activitate. Cu toate acestea zona a rămas una în care activitățile educaționale sunt prezente.

Fără discuție însă, funcțiunea predominantă este cea de locuire. Planurile de la începutul secolului al XIX-lea arată locuințe modeste alături de unele cu grad mare de reprezentare aflate în proprietatea unor persoane avute. În primele decenii ale secolului al XX-lea structura locuirii începe să se modifice. Locuințele unifamiliale încep să primească alternativa celor de raport care treptat ajung să devină majoritare în zonă. Apropierea de zona centrală a orașului, prețul mare al terenurilor și regulamentele constructive au determinat o creștere a suprafețelor construite (pe verticală în special) și implicit o sporire a densității populației. În mod evident tipul de locuire își modifică caracteristicile fiind abandonate aproape în totalitate cele individuale - acestea se mai păstrează încă pe străzile Spiru Haret și Puțul cu Plopi.

Între funcțiunile aflate în apropierea zonei studiate se poate număra și cea de muzeu. Debutul are loc în anul 1916 când, prin testament, Ioan Kalinderu lasă spre folosință publică întreaga proprietate și operele de artă adunate de-a lungul timpului²¹. Acesta va funcționa până la mijlocul secolului trecut, când întreaga colecție va fi transferată proaspăt înființatului Muzeu de Artă al Republicii Populare România. Sediul acestuia din urmă va fi stabilit în clădirea fostului Palat Regal devenit astfel sediul celui mai important muzeu al României.

20 Radu Olteanu, *Bucurestii în date și întâmplări*, București, Paideia, 2002, p. 349.

21 Casa fusese construită încă de la început pentru a deveni muzeu. Elena Olariu, *I.D., Berindei Sandu*, București, I.ALM., 1997, p. 118, ms. 1871 - 1928. *Proiecte de arhitectură: palate urbane*, București, Muzeul Național de Artă al României, 2012, p. 16.

Sediul acestuia din urmă va fi stabilit în clădirea fostului Palat Regal devenit astfel sediul celui mai important muzeul al României.

4.4. Structura populației

O primă referire legată de structura populației din zonă este făcută de catagrafia orașului București de la 1789 unde între mahalale apare cea a Moldovenilor aflată în jurul Bisericii Sfântul Ionică. Datele bibliografice nu oferă prea multe informații legate de această mahala bucureșteană. Se poate bănuie că a fost înființată de mai multe familii de moldoveni sau că la momentul realizării catagrafiei acestea erau majoritare. Aceeași sursă precizează că întreaga mahala avea 12 case, un număr foarte mic dacă este comparat cu celelalte mahalale ale orașului²².

Referiri legate de structura etnică a populației se pot deduce din studiul planurilor de aliniere ale străzilor și din planurile orașului realizate în 1895-1899 și 1911 unde apar trecute numele proprietarilor. Se poate observa cu relativă ușurință că în jurul bisericilor Romano-Catolice, Calvină și Luterană apar persoane care trădează origini apusene. În aceste planuri se pot citi numele „ceasornicarului” Reich, Ioan Bosche, Fr. Hoetsch, O.H. Muller Peptenaru, Anna Rasti, doctorul Patzett, J. Kinet, Josif Darvaris, Fain „Pălărieru”, Lang, Charttmer, Richter, August Schmellinger, Buk Tagobl, Hann Hart, cărora li se poate adăuga Johann Schlatter, Baptist Gaiser, Klapper Ignatz, Honich, persoane menționate de diverse alte materiale bibliografice. Chiar dacă numărul acestor „sudiți” pare mare el rămâne minoritar populației românești.

Dezvoltarea locuințelor multietajate dispuse de-a lungul marilor artere, principiile de viață diferite de cele ale secolelor trecute, au dus la dispariția modelului tradițional de organizare al comunității care avea ca centru biserica parohială așa încât, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea gruparea populației urmărind criterii etnice și religioase va fi din ce în ce mai puțin vizibilă, diluându-se odată cu extinderea zonei centrale a orașului și cu trecerea timpului.

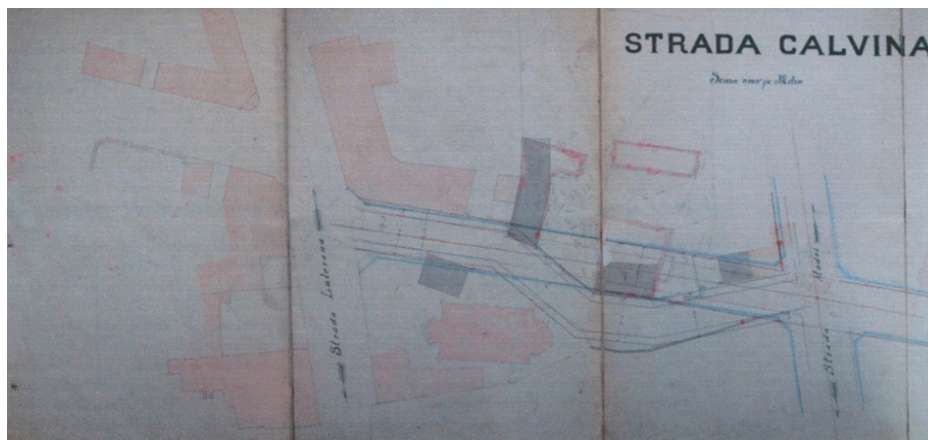
5. Analiza tramei stradale și a parcelarului

Comparativ cu alte zone ale Bucureștiului, cea cercetată a suferit transformări radicale, rezultat al intervențiilor realizate în perioada interbelică și cea comunistă așa încât urmele Țesutului medieval sunt greu vizibile.

22 Practic din cele 90 de mahalale ale orașului nici una nu avea mai puțin de 12 case. Același număr mai aveau doar mahalalele Sfântul Spiridon Vechi și cele ale hanurilor Filipescu și Zamfir.

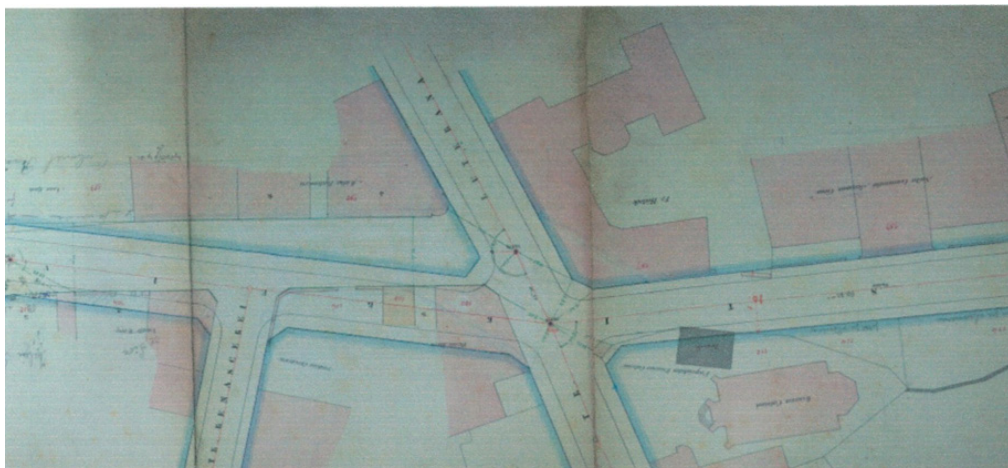
Analiza planurilor redactate la mijlocul secolului al XIX-lea arată o tramă stradală neregulată în care linia dreaptă este rezultatul hazardului și nu o intenție dinainte știută. Traseul străzilor principale erau configurate, excepție strada dr. Vasile Sion. Urmărind cu atenție planul redactat în 1844-1846 se poate constata că această circulație s-a format pe limita estică a maidanului Manolache Filipescu - spațiu generos traversat în diagonală de un canal de scurgere. Dacă în alte zone ale Bucureștiului fiecare intersecție este caracterizată de un astfel de spațiu, aici acesta este singurul. Un deceniu mai târziu maidanul dispărea, locul lui fiind luat de mai multe parcele și de strada numită mai târziu a Renașterii.

Parcelele au forme și dimensiuni variate alternând între ele fără a urmări o regulă bine stabilită. În aceeași zonă apar proprietăți de dimensiuni mici (câteva sute de metri pătrați) și altele cu suprafețe generoase aflate în posesia unor familii importante, numind aici pe cea a lui Filipescu, Câmpineanu, Rosetti, Ghica sau Len .

[3] Planul de aliniere al străzii Calvină ridicat în 1884.

Structura medievală a orașului începe să își schimbe forma în ultima parte a secolului al XIX-lea, atunci când Primăria aproba planuri de aliniere pentru cele mai multe dintre străzi. Treptat, traseele neregulate își schimbă aspectul, propunându-se, într-o primă fază, doar un profil constant al circulației, pentru ca mai apoi să înceapă să fie corectate inflexiunile în încercarea realizării unui traseu continuu. Pentru străzile Știrbei Vodă și Calvină se stabilește o lățime constantă de 12 m, excepție făcând segmentul cuprins între strada Lutherană și Calea Victoriei unde densitatea și starea bună a construcțiilor impun un profil de 10 m²³. Un alt plan de aliniere a străzii Știrbei realizat în 1886 (traseul actual) surprinde modificările pe care Primăria le dorea realizate de la Calea Victoriei până la apa Dâmboviței. Sunt propus

[4] Planul de aliniere al străzii Știrbei Vodă ridicat în 1886 și aprobat de Consiliul Comunal în 1896

modificări importante ale traseului care afectează și zona cercetată vizând intersecția dintre strada Știrbei Vodă (fosta Calvină) și Luterană, unde se dorește continuarea direcției rectilinii. În acest scop sunt propuse spre expropriere proprietățile lui Vasile Duro și ale lui Teodosie Christescu, iar pentru frontul vecin se dorește extinderea terenurilor. Această intenție se va materializa, în parte, de-a lungul secolului trecut²⁴ prin diversele operațiuni urbane inițiate de autorități.

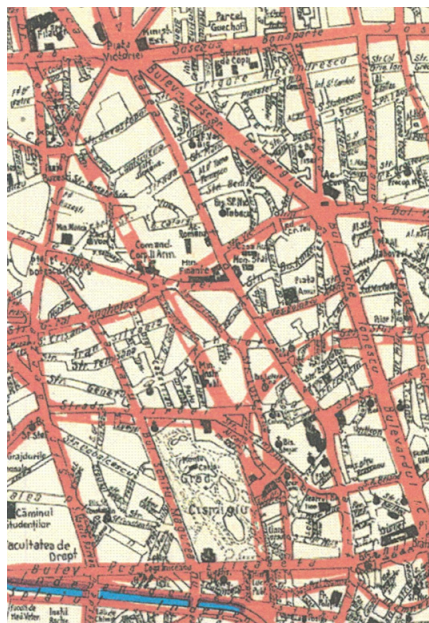
Planul realizat în 1911 arată un țesut urban bine structurat cu străzi aliniate, doar câteva dintre proprietăți rămânând încă „ieșite” din liniile trasate de autorități. Numărul parcelor mari s-a diminuat simțitor prin divizări succesive, operațiuni care a contribuit la creșterea numărului de familii. Parcelele cu suprafețe consistente rămân în posesia unor instituții reprezentative, numind aici, Proprietatea Societății pentru Învățătura Poporului Român, a Comunității Evanghelice (cu școala, biserica, casa parohială), Proprietatea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice sau Liceul Sf. Sava. Pe aceeași reprezentare se poate observa creșterea numărului proprietăților familiei regale care ajunge să dețină aproape întreaga suprafață definită de străzile Știrbei Vodă, Luterană, Câmpineanu, Sfântul Ionică și Calea Victoriei.

Un moment important în structurarea viziunii de ansamblu asupra dezvoltării orașului și implicit asupra zonei studiate, îi constituie Planul Director de Sistematizare aprobat de municipalitate în 1935. Deși intervențiile directe asupra zonei sunt minime, un comentariu general asupra intențiilor exprimate de Primărie devine oportun în contextul analizei circulațiilor

²⁴ În principiu este vorba de sistematizarea frontului de sud, acesta afectând practic imobilul studiat. Frontul de nord va rămâne pe aliniamentul definit la finele secolului al XIX-lea.

[SJ Plansa de circulație a Planului de Sistemizare din 1935

la scara întregului oraș. Schema arterelor de circulație, anexa 17 a Planului Director de Sistemizare, prezintă mai multe propuneri ale unor circulații noi. Relevant pentru aria cercetată sunt traseele a două străzi aproape perpendiculare, care se întâlneau în zona insulei formată de străzile Șerban Vodă, Poiana Narciselor și dr. Vasile Sion. Una dintre ele urmărea rectificarea traseului străzii Șerban Vodă și prelungirea acesteia pe linia bisericilor Luterană și Albă, continuând mai departe spre bulevardul Tache Ionescu. Cea de-a doua stradă, cu importanță echivalentă, dorea realizarea unui ax paralel cu Calea Victoriei, care prelungea strada Doctor Felix până la intersecția Căii Grivița cu strada Mircea Vulcănescu (atunci numită General Anghelescu), ajungea în zona analizată și de aici, pe lângă Cișmigiu, intersecta bulevardul Elisabeta. Modificările erau unele de anvergură și afectau un număr mare de imobile. Resursele limitate ale Primăriei, dar și regimurile politice schimbătoare, au dus la abandonarea acestor idei, care cu siguranță ar fi modificat în mod radical întreg perimetrul cercetat. Hotărârea de extindere a Palatului Regal, realizată în mai...

multe etape au determinat modificarea traseului străzii Știrbei Vodă, mai precis a segmentului cuprins între strada Luterană și Calea Victoriei. Dacă anterior pornea din dreptul străzii Franklin, noua propunere rectifica acest traseu și reconfigura începutul străzii prin prelungirea străzii Episcopiei. Această decizie va duce la închiderea străzilor Regala, Imperială și Grigorescu și la realizarea unei lățimi mai mari pentru strada Știrbei Vodă.

Intervenții consistente asupra zonei s-au petrecut și la debutul anilor '60 ai secolului trecut, când au fost inițiate ample operațiuni urbane pentru realizarea Sălii Palatului și a ansamblului de locuințe care o înconjoară. Fronturile străzii Ion Câmpineanu și Știrbei Vodă au fost modificate profund, fiind demolate toate clădirile construite anterior, inclusiv bisericile Brezoianu, Stejarul, Sfântul Ionică și Calvina. Scopul acestei acțiuni era realizarea unui spațiu urban care să reprezinte noua putere politică. În centrul ansamblului a fost poziționată sala de spectacole, iar perimetral au fost dispuse blocuri multietajate.

[6, 7] Variante de rezolvare a intersecției conform intențiilor de sistematizare a zonei - cu piața circulară și dreptunghiulară.

[8] Intervenții de anvergură au fost realizate în 1959 atunci când apare ansamblul Pieței Palatului.

6. Analiza fondului construit [planșele 2, 3]

Studiul separat al fondului construit este rezultatul diversității volumelor și detaliilor arhitecturale prezente în aria cercetată. Privită în ansamblu, zona este una care păstrează momente ale tuturor perioadelor care au caracterizat arhitectura ultimului secol, dominantă fiind cea modernistă și funcționalistă. Structura eterogenă poate lăsa impresia unei zone destructurate, fără unitate evidentă, dar tocmai prezența unui număr mare de construcții reprezentative pentru un anumit stil arhitectural constituie o valoare care trebuie conservată.

6.1. A doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea

Primele informații asupra construcțiilor de la mijlocul secolului al XIX-lea reies din planul realizat de R.A. Borroczyn. o cercetare, fie și puțin amanunțită, arata existența unor cladiri a căror proprietari și-au

[9] Fotografie a străzii Știrbei Vodă (acum Câmpineanu) realizată de Ludwig Angerer.

dorit locuințe care să le reprezinte statutul social. În mod evident, o bună parte a acestora sunt orientate spre Calea Victoriei, dar pot fi văzute și casele lui Filip Lens, Carivolu sau cele ale lui Alexandrescu, înșirate de-a lungul străzilor Câmpineanu și Brezoianu. Ultimele două case au planuri complexe, organizate după două axe de simetrie, iar suprafețele depășesc cu mult media zonei. O completare a informațiilor poate fi făcută prin studiul fotografiei realizate câțiva ani mai târziu de Angerer, de la una dintre ferestrele Teatrului.

Apar casele ridicate de familia Brezoianu, palatul lui Constantin Ghica²⁵, dar și bisericile Brezoianu, Sfântul Ionică și Stejarul. Acestea domină fondul construit prin volum și tratare arhitecturală, fiind repere vizibile ale întregii zone. Atmosfera generală care apare în fotografie este însă cea a unui sat, poate un pic mai răsărit, cu ulițe prăfuite, căruțe cu coviltir trase de boi și case modeste acoperite cu șită sau olane.

Spre sfârșitul secolului, schimbările profunde ale societății românești se manifestă și în arhitectură. Lumea Occidentului european devine un model pe care toți doresc să îl urmeze. Arhitecți străini sau români școliți în țările vestului Europei profesează în liniile curentului eclectic, fiind apreciați deopotrivă de boieri, industriași, liber-profesioniști sau simpli mahalagii. Deși casele celor din urmă nu sunt realizate de arhitecți cu pregătire temeinică, uneori fiind vorba doar de meșteri bine pregătiți, acestea copiază cu succes principiile arhitecturii „oficiale”. Simetria și ritmul fațadelor sunt completate de abundența detaliilor din stuc, care capătă interpretări dintre cele mai variate, definind totuși o unitate remarcabilă. O bună parte dintre aceste case se găsesc pe străzile Spiru Haret și Puțul cu Plopi, păstrându-se însă și câteva exemple pe strada Poiana Narciselor nr. 1, Șipotul Fântânilor nr. 8, 11, 13, 15, Știrbei Vodă nr. 24 și Vasile Sion nr. 2. În ultimul caz este vorba de casa lui Ioan Kalinderu, vecină spre sud cu imobilul analizat. Aceasta a fost construită după planurile lui I.D. Berindei, arhitect care a marcat perioada începutului de secol XX²⁶. Casa,

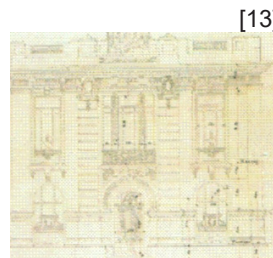
Prezențe eclecticice în zona studiată.

[10] Strada Spiru Haret nr. 15.

[11] Strada Puțul cu Plopi nr. 10.

[12] Strada Vasile Sion nr. 2. Muzeul Kalinderu.

[13] Proiectul muzeului Kalinderu.

25 Clădirea va adăposti sediul Ateneului, a Societății Academice și a Teatrului Liric.

26 Mai multe reproduceri ale unor părți din proiectul casei apar publicate în catalogul expoziției realizată la Muzeul Național de Artă al României în 2012, care îl are în prim plan pe I.D. Berindei. Elena Olariu, *Op. cit.*

aflată în plin proces de restaurare, este decorată la interior cu picturi realizate după Sebastiano Ricci, Giovanni Battista Tiepolo, Frans Hals sau Jacob Jordaens²⁷. Din păcate, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, o parte a caselor Kalinderu a fost bombardată, iar două dintre cele trei corpuri ale imobilului au dispărut.

6.2. Perioada interbelică

În linii mari, perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale este caracterizată în arhitectură de trei curenți stilistice: neoromânesc, mediteranean și modernist. În primele două cazuri, exemplele sunt puține. Dintre exemplele care îmbrățișează principiile arhitecturii școlii naționale se pot numi construcțiile dedicate învățământului, așa cum este cazul Școlii Pedagogice nr. 2 (str. Știrbei Vodă nr. 33-35), al Liceului Sfântul Sava (corp secundar) sau al clădirii Ministerului Educației Naționale din str. Spiru Haret nr. 12. Dintre investițiile particulare care au apelat la limbajul neoromânesc se pot menționa clădirile din strada Spiru Haret nr. 2 și cea din str. Șipotul Fântânilor nr. 3. Pentru stilul mediteranean, în zonă există un singur exemplu, anume clădirea cu adresa poștală pe str. Șipotul Fântânilor nr. 9. Curentul modernist este cel mai bine reprezentat, fapt explicabil atâta timp cât regimul de construire își schimba caracterul, cu un spor consistent adus regimului de înălțime, iar prețul terenului cunoștea și el o creștere spectaculoasă. Acestor premise li se adaugă o serie de legi²⁸ care încurajează investițiile în zona imobiliară.

[14]

[15]

Construcții realizate după principiile arhitecturii moderniste.

[16]

Strada Luterană.

[17]

Strada știrbei Voda.

[16]

[17]

²⁷ Oprea, Petre, *Itinerar prin case vechi din București*, București, Editura Sport - Turism, 1986, p. 113-115.

²⁸ *Legea pentru încurajarea construcțiilor de locuit (Trancu - Iași)* adoptată în 1921 și reluată în 1927 și 1931. Nicolae Lascu, *Legislație și dezvoltare urbană. București 1931 - 1952*, teza de doctorat, conducător științific Alexandru

Devenită astfel extrem de atractivă pentru cei interesați, întreaga fațadă de pe strada Știrbei Vodă (sectorul cuprins între str. Luterană și Poiana Narciselor) își schimbă configurația. Construcții multietajate definesc fronturile străzii. În apropierea intersecțiilor, regimul de înălțime este mai mare (P+8), iar între aceste limite, înălțimea scade (P+4). În ambele cazuri, ultimele niveluri sunt retrase, fapt care demonstrează intențiile investitorilor de a construi în limitele maxime pe care regulamentele le prevedeau.

Din punct de vedere arhitectural, limbajul folosit este unul comun. Volumele clar exprimate sunt marcate de orizontalele balcoanelor și ale ferestrelor în bandă. Direcția orizontală, extrem de fermă, este uneori întreruptă de umbra logiilor sau de bovindouri. Pentru clădirile amplasate la intersecția străzilor, arhitecții configurează un volum de articulație, cilindrul fiind cel mai des folosit (str. Știrbei Vodă nr. 17, 16-18) sau, mai mult, întregul volum este o parte a unui cilindru (str. Știrbei Vodă nr. 29A, str. Șipotul Fântânilor nr. 2). În cazul clădirii aflate la intersecția străzii Știrbei Vodă și Poiana Narciselor, având în vedere suprafața mică a terenului, arhitectul optează pentru accentuarea direcției verticale, realizată cu ajutorul unor pile desfășurate pe toată înălțimea celor opt etaje²⁹.

6.3. Perioada comunistă

După război, zona din jurul Palatului Regal devine interesantă pentru noua conducere politică, care inițiază un amplu program de remodelare urbanistică și arhitecturală. Intenția era aceea de a construi o piață largă, care avea ca centru major de interes o clădire

[18] Strada Luterană nr. 5.

[19] Strada Știrbei Vodă nr. 16-18.

[20] Strada Știrbei Vodă nr. 29A.

29 Clădirea are parter, mezanin și 8 niveluri, ultimul dintre ele fiind retras, dar cu o terasă mare care face parte din corpul principal.

polivalentă de spectacole. Întregul proces demarează cu demolări ample care afectează fronturile străzilor Știrbei Vodă și Câmpineanu, demolându-se și cele patru biserici (Brezoianu, Sfântul Ionica, Stejarul și Calvina). Sunt construite blocuri înalte (P+9) după planurile unui colectiv de arhitecți condus de Tiberiu Niga și Leon Garcia³⁰. Volumele prismatice sunt caracterizate la parter de portici largi, iar ultimul nivel, retras, are o copertină largă ieșită în consolă care închide volumul. După acest principiu se ghidează toate blocurile construite atunci pe strada Știrbei Vodă și Câmpineanu. Intervențiile nu se opresc doar la vecinătatea fostului Palat, ci acoperă părți ale străzilor dr. Vasile Sion (nr. 1-9), Brezoianu (nr. 44, 47-49) sau Poiana Narciselor (nr. 4-6). O caracteristică unanimă este volumul mare (la nivelul solului și pe înălțime) și relația indiferentă față de vecinătăți, atitudine posibilă ca urmare a limitării grave a regimului de proprietate. Din punct de vedere al masei construite, clădirile realizate în această perioadă pot fi comparate cu cele interbelice, fără a lua însă în discuție diversitatea formelor arhitecturale folosite.

6.4. Perioada post-comunistă

În anii care au urmat revoluției din 1989, zona a cunoscut câteva modificări. Cea mai importantă este fără îndoială tumul „Chatedral Piazza” realizat la intersecția străzii Berthelot și Luterana (str. General Berthelot nr. 11-15). Clădirea a dezvoltat aprige controverse în spațiul public bucureștean generând discuții și polemici la toate nivelurile. Specialiști în domeniile urbanismului, arhitecturii, circulațiilor, juridic sau social și-au exprimat punctele de vedere aducând argumente, în general împotriva acestui nou centru de birouri. Mai mult, au fost deschise procese având ca actori principali investitorii, constructorii³¹, Primăria și Arhiepiscopia Romano-Catolică București. Fără a intra în detalii privind latura juridică a discuțiilor, construcția este un „model” pentru tot ce a reprezentat arhitectura bucureșteană a ultimului deceniu, din punctul de vedere al relației stabilite cu autoritățile, cu societatea civilă, cu spațiul public și cu vecinătățile, dar și a formelor arhitecturale.

Arhitectura epocii comuniste.

[21] Strada Ion Câmpineanu.

[22] Strada Știrbei Vodă.

[23] Strada dr. Vasile Sion nr. 1-9.

[24] Strada Luterană nr. 1.

[21]

[22]

[23]

[24]

30 Dima, M., *Noul ansamblu de locuințe din Piața Palatului R.P.R.*, în „Arhitectura”, nr. 4/1960, pp. 8-15.

Construcții noi au fost ridicate și pe str. Știrbei Vodă completând frontul cuprins între numerele 24 și 38. La numărul 26-30 a fost ridicată o clădire de birouri care depășește cu mult orice vecinătate. Regimul de înălțime propus de investitor și aprobat de autorități este de P+10 cu o înălțime de nivel aproximativă de 4m. Aliniamentul este continuat de noul local al școlii nr. 118 „Vasile Alecsandri” realizată pe fostul teren de sport al Liceului Sfântul Sava. Lângă, la numărul 36, până nu demult exista casa d-lui C. Roman, construită la începutul secolului al XX-lea, transformată în creșă după naționalizare. Retrocedarea imobilului a fost urmată de demolarea vechii construcții și înlocuirea ei cu un imobil de birouri cu o înălțime mai mare față de vecinătățile imediate (str. Știrbei Vodă nr. 32-34, 38).

Intervenții au avut loc și pe segmentul străzii Poiana Narciselor cuprins între blocurile realizate în 1960 și intersecția cu dr. Vasile Sion. Terenurile sistematizate cu ocazia construirii ansamblului Sălii Palatului au rămas libere de construcții până după 1990. Clarificarea problemelor de ordin juridic a dus la construirea acestora. La imobilul cu numărul 9 a fost ridicată o clădire P+6,

Arhitectura realizată după 1990.

[25] Strada g-ral Berthelot. Chatedral Piazza.

[26] Strada Știrbei Vodă nr. 32-36.

[27] Strada Poiana Narciselor nr. 9.

procentul de ocupare al terenului fiind situat undeva în jurul valorii de 80%. Următoarea construcție, la numărul 11, este de locuințe, P+1, retrasă față de aliniament cu câțiva metri, într-o arhitectură greu de precizat. Probabil terenul următor, care acum este folosit pentru parcare a automobilelor, va fi și el construit de proprietari.

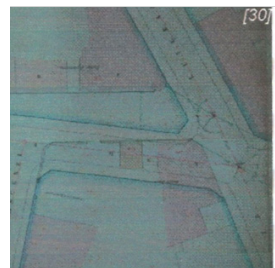
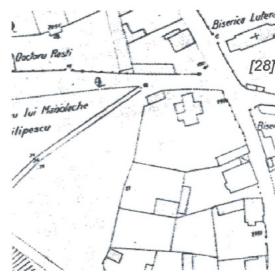
Arhitectura realizată după 1990.
[25] Strada g-ral Berthelot. Chatedral Piazza.
[26] Strada Știrbei Vodă nr. 32-36.
[27] Strada Poiana Narciselor nr. 9.

7.Evoluția imobilului din str. Știrbei Vodă nr. 17

Planul R.A. Borroczyn oferă primele informații despre imobilul studiat. În 1846 exista un teren generos cuprins între strada Luterană (Ion Câmpineanu) și maidanele lui Manolache Filipescu (limita estică a acestuia va deveni str. dr. Vasile Sion). Amplasată central, se afla o construcție cu o suprafață aprecia-bilă realizată într-o formă care ieșea dintre tiparele obișnuite. Spre intersecția străzii Florescu (Știrbei Vodă) cu maidanul Filipescu se găsea o mică clădire, probabil o anexă sau poate o clădire care adăpostea o funcțiune comercială.

Planul redactat câțiva ani mai târziu de Friedrich Jung arată mod-ificări ale imobilului în sensul divizării acestuia în două parcele cu su-prafețe similare - una orientată spre strada Luterană și cealaltă spre dr. Vasile Sion. Vechea clădire rămâne, iar latura vestică devine limita cel-lor două parcele. Pe terenul orientat spre str. Luterană (Ion Câmpineanu) se poate observa apariția unei noi construcții cu dimensiuni reduse.

Următoarele informații despre terenul studiat sunt oferite de planurile de aliniere ale străzilor. Pe planul datat în 1884 sunt indicate două terenuri. Unul fără construcții, poziționat spre strada Renașterii (dr. Vasile Sion) și unul con-struit cu deschidere spre strada

Luterană. Pe cel din urmă sunt reprezentate două clădiri: o casă mai mică, de „mijlocu” și una nouă, mai mare, ocupând colțul străzilor Calvina (Știrbei Vodă) și Luterană³³. Un alt plan de aliniere ridicat doi ani mai târziu³⁴ și aprobat în ședința Consiliului Comunal în 1896 prezintă aproximativ aceeași situație, fiind notate însă și numele proprietarilor. Spre strada Luterană proprietar era Vasile Duro, iar pe terenul supus analizei este trecut numele lui Teodosie Cristescu. Pe plan apare marcată o clădire dispusă pe aliniamentul străzii Renașterii.

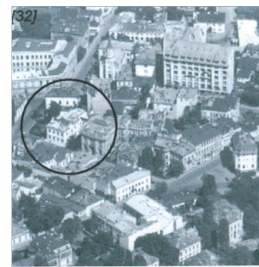
Planul din 1911 clarifică unele întrebări care nu își puteau găsi răspunsul pe planurile de aliniere întocmite de Primărie, având în vedere că reprezentările se refereau exclusiv la fronturile stradale. Terenul analizat se afla acum în proprietatea lui Zoe Cristescu și avea numărul postal 17 pe strada Știrbei Vodă. Clădirea care apărea pe planul de aliniere din 1886 era una constituită din mai multe corpuri. Volumul central, orientat spre stradă, avea forma în plan aproximativ pătrată și un ax de simetrie definit de două intrări opuse, accesibile din curte. În prelungirea acestuia se găseau alte corpuri, anexe ale celui principal. O imagine panoramică asupra Cismigiuului, realizată în 1927 de Compagnie Aerienne Française, reproduce silueta casei în cauză. Aceasta era compusă simetric, cu etaj, iar șarpanta avea pante line. Deși fotografia nu oferă detalii care să poată încadra stilistic clădirea, modul de compunere al fațadelor, al planului și perioada de construcție susțin ipoteza utilizării formelor neoclasece sau eclectice.

După decesul lui Zoe Cristescu, întâmplat în 1919, imobilul trece în proprietatea moștenitorilor acesteia:

[28] Planul R.A. Borroczyn.

[29] Planul F. Jung.

[30] Planul de aliniere al străzii Știrbei ridicat în 1886.

Paulina G. Giurgea, Constantin A. Mavrodin, Smaranda A. Nedelcovici și Dimitrie A. Mavrodin. În același an, aceștia vor vinde imobilul deținut fraților Gabriel și Emil Giurgea. La momentul vânzării, terenul se învecina spre est cu proprietățile Elenei Vișarion Dura și ale arhitectului Paul Smărăndescu, spre sud cea a Muzeului Kalinderu și a d-lui Miulescu, spre vest strada Renașterii, iar spre nord strada Știrbei Vodă. Prețul de vânzare declarat la notariat a fost de 285.000 lei.

Anul 1935 aduce schimbări importante pe terenul analizat, rezultat al intențiilor realizării unui bloc de noi proprietari. La jumătatea lunii mai, Emil și Gabriel Giurgea cer permisiunea ridicării unei clădiri cu subsol, parter și 6 etaje, având o suprafață ocupată la sol de aproximativ 600 mp³⁵. În referatul întocmit de funcționarii Primăriei se precizează că se dărmă construcția existentă (parter și etaj) și că trebuie fixată alinierea noii construcții. Pentru rezolvarea problemei alinierii, la începutul lunii iunie, Comisia Specială pentru aplicarea Regulamentului de Construcțiuni și Alinieri, formată din P. Antonescu, E. Lazarescu, M. Stroescu, R. Bolomey și T. Popescu, inspectează terenul și decide poziționarea clădirii pe alinierea decretată în 1921, urmărindu-se direcțiile străzilor Știrbei Vodă și Sion. Alinierea spre Știrbei Vodă presupune exproprierea unei suprafețe de 93,32 mp din proprietatea d-lor Giurgea³⁶.

Pentru obținerea autorizației de construire sunt depuse planurile imobilului. Pe aceste desene, reprezentanții Primăriei notează mai multe neconcordanțe între proiect și Regulamentul pentru construcțiuni și alinieri aprobat în 1928. Înălțimea volumului orientat spre str. dr. Vasile Sion era prea mare, lipseau closetele pentru unele prăvălii de la parter, curtea de lumină spre proprietatea Kalinderu era subdimensionată, cota inferioară a bovindoului față de cea a trotuarului era prea mică, lungimea scării era de asemenea insuficientă³⁷. În același act se mai precizează că „D-I Arhitect Duiliu Marcu, semnatul planului, s-a prezentat și a luat cunoștință de cele de mai sus și a făcut corecturile cuvenite pe planuri.”³⁸ Completări ale planurilor sunt aduse și de Serviciul Arhitecturii care ia în discuție realizarea unui „adăpost împotriva gazelor de luptă” util „cel puțin pentru locatarii imobilului”³⁹. Pereții trebuiau să fie de beton și cu grosime de 56 cm, grosimea tuturor plafoanelor să fie mai mare de 2 m, ușile (două) și feroneriile să fie prevăzute cu obloane de fier, fiind indicate și alte detalii cu caracter tehnic.

Autorizația este eliberată în 5 iulie 1935. Se scrie că se dorește construirea unui corp „subsol, parter și 7 etaje, din zidărie masivă, învelit cu tablă...” și apar precizări cu privire

35 Arhiva Primăriei Municipiului București - Direcția Tehnică, fond sector 4 (Verde), dosar, 488/1935, f. 1.

36 *Ibidem*, f. 14.

37 *Ibidem*, f. 8 verso și 15.

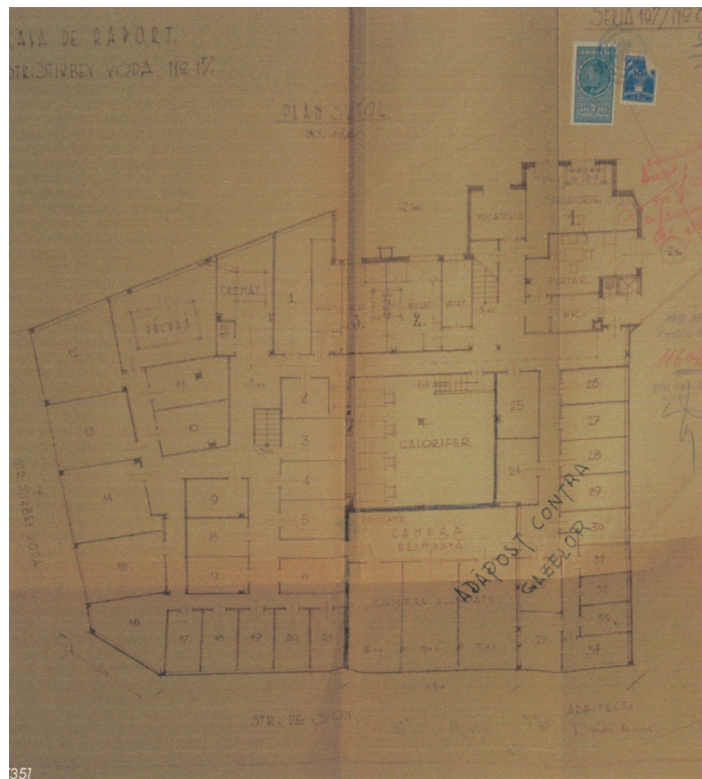
38 *Ibidem*, f. 15.

39 *Ibidem*, f. 16.

[illegible]

[34]. Autorizatia de construire eliberată de Primăria Sectorului IV Verde

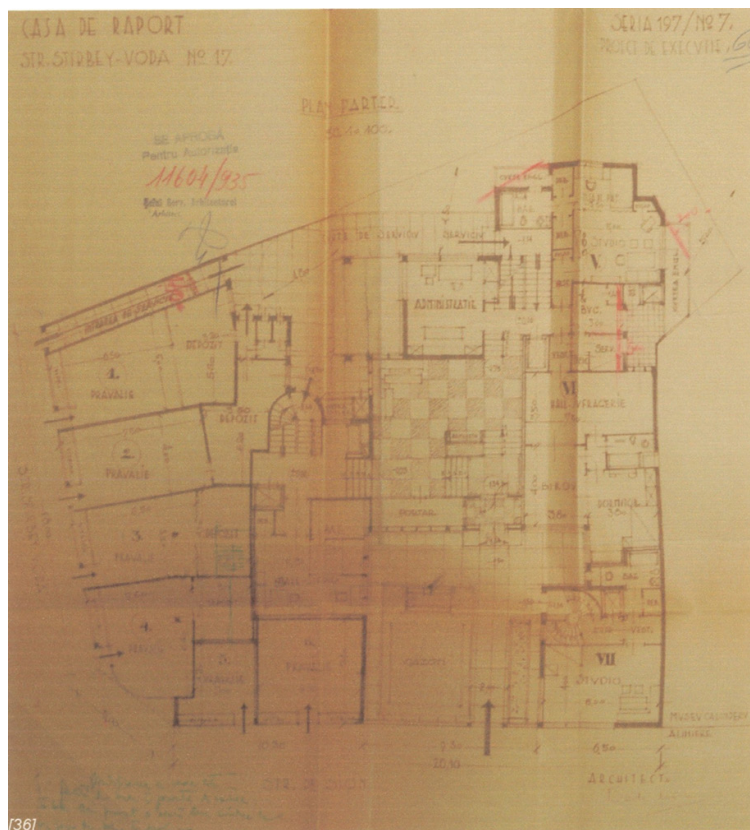
[35, 36, 37, 38]. Planurile clădirii depuse pentru obținerea autorizației de construire.

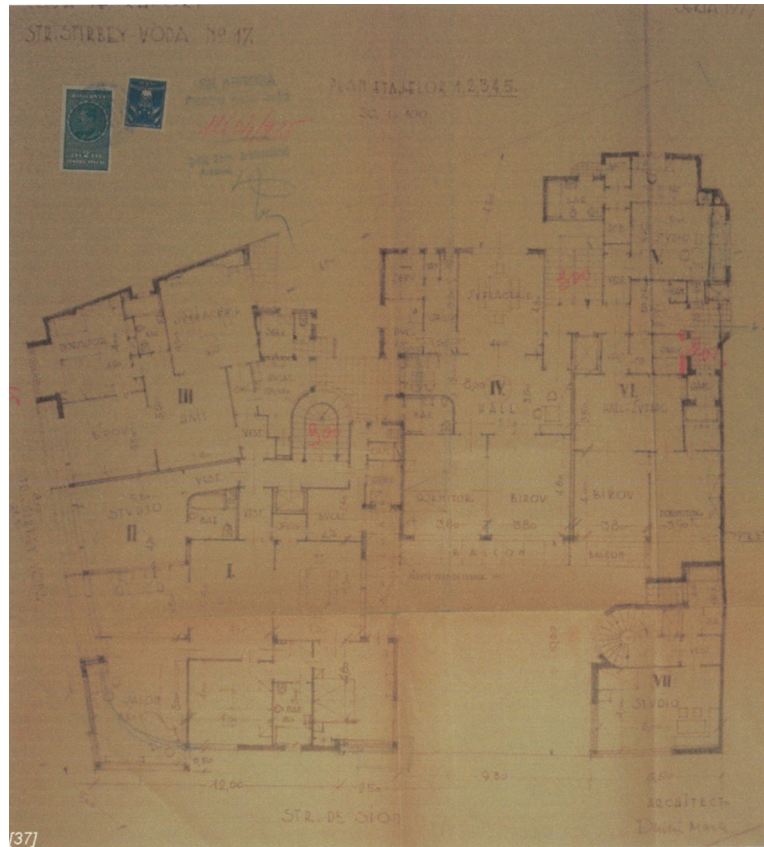
la respectarea observațiilor făcute de referenții Primăriei. Antreprenorul lucrărilor este ing. Lowenton, iar arhitectul Duiliu Marcu.

În septembrie, un control al reprezentanților Primăriei constată executarea unui etaj suplimentar spre strada Sion, realizarea unei curți de lumină cu o retragere de 0,8 m față de proprietatea Kalinderu „și nu cum era corectat în plan” și că retragerea nivelurilor superioare nu se înscria în limitele permise de regulament. Pentru aceasta se propun sancțiuni aplicabile celor implicați, inclusiv arhitectului Duiliu Marcu⁴⁰. Acesta înaintează o scrisoare Primăriei și precizează că a fost angajat doar pentru întocmirea proiectului

40 Ibidem, f.19.

de arhitectură, responsabilitatea proiectului de structură și a urmăririi de șantier nefiind în sarcina sa⁴¹. Notificarea făcută nu este luată în considerare de reprezentanții Primăriei, căci anterior, conform procedurilor, arhitectul semnase o declarație în care se spunea: „Iar eu, Subsemnatul Arhitect, declar că pentru îndeplinirea misiunii de mai sus, mă voi conforma regulamentului și dispozițiilor în vigoare pentru Municipiul București, înțelegând că, în caz de abatere de la aceste prevederi, să suport toate sancțiunile prevăzute de acest regulament și Legea Corpului Arhitecților.

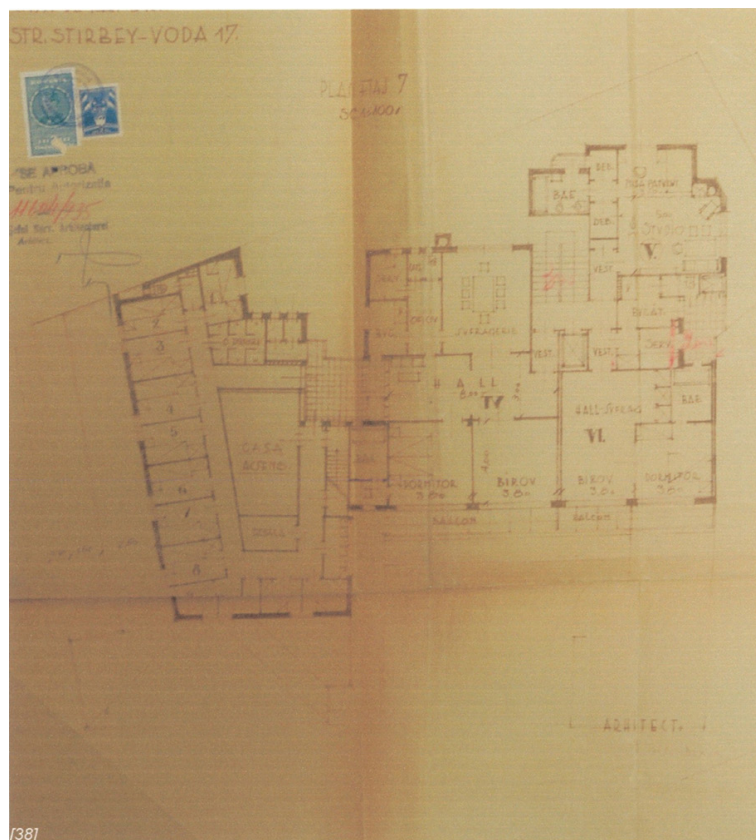

Subsemnatul, îmi iau obligația să încunoștiințez Primăria Sectorului IV Verde, ca în caz că lucrarea sa intenționa a se executa neregularitar.-” (f. 12).

În urma celor constatate pe 4 octombrie 1935, Primăria dispune oprirea lucrărilor, motivând încălcarea autorizației de construire⁴². Trei zile mai târziu, Emil și Gabriel Giurgea trimit un memoriu Primăriei și cer taxarea suplimentară pentru etajul construit în plus⁴³, iar pentru curtea de lumină precizează că o vor

42 *Ibidem*, f. 17

43 Propunerea pentru taxarea suplimentară va fi stabilită la 5108 lei. Pentru o apreciere generală un metru pătrat de teren în zonă era evaluat de Primărie cu un preț cuprins între 2500 și 3500 mp. Prețurile prezentate sunt însă subevaluabile. f. 43. În acest sens beneficiarii aduc în discuție sume de vânzare practicate de ei pentru terenurile vecine celui menționat. Acestea sunt cuprinse între 5000 și 9000 lei. p. 47

închide cu un perete de sticlă mată „huxfer” și că nu vor avea pretenții privind retragerea vecinului atunci când acesta va dori să construiască⁴⁴. Pe 8 octombrie, la numai o zi de la depunerea petiției de frații Giurgea, Delegația Consiliului Comunal al Primăriei Sectorului IV aprobă fără amendamente cererea celor doi investitori. Rapiditatea rezolvării acestor probleme și lipsa unor sancțiuni ferme aduc în discuție realitățile contemporane privind aceleași probleme de etică și morală care par a fi rămase înghețate în timp. În aceste condiții se poate observa beneficiul imediat pe care frații Giurgea l-au avut. Raportat la prețul terenului din zonă, taxa suplimentară plătită autorităților este ridicol de mică, iar închiderea curții de lumină probabil

nu s-a petrecut niciodată, atâta timp cât, în 23 august 1940, Ministrul Cultelor și Artelor înaintează o adresă Primarului General care reclamă aruncarea deșeurilor menajere în curtea Muzeului Kalinderu⁴⁵.

Următoarele informații privitoare la istoricul imobilului aduc în discuție decretul de naționalizare emis de Consiliul de Stat și publicat în Monitorul Oficial nr. 36 din 20.04.1950, când o parte a apartamentelor va trece în proprietatea statului. Dintre cei care au trebuit să își părăsească apartamentele, putem menționa pe: Alexandrescu Gabriel, Constantinescu Vladimir, Elefterescu Gheorghe, Georgescu Gheorghe, Penescu Matei, Pascanu Mihnea, Spurcos Maliaglu Olga, Sinigallia Rudolf, Onofrei Ion și, bineînțeles, Giurgea Gabriel, care deținea la acea dată 3 apartamente.

După 1990, o parte a imobilelor vor fi retrocedate urmașilor foștilor proprietari. În 1992, o cerere înregistrată la Primăria București de Chintescu Sanda menționează dorința acesteia de completare a documentelor avute în vederea realizării succesiunii ca urmare a decesului unchiului Emil Giurgea.

8. Analiza arhitecturală

O analiză a volumului proiectat trebuie să se raporteze la condiționările impuse de beneficiar, vecinătăți și autorități. Fiind vorba de un imobil de raport, investitorii au dorit realizarea unei suprafețe desfășurate în formele maxime permise de reglementele de urbanism. O privire asupra acestor documente configurează aceste limite. Astfel, noua clădire trebuia să urmeze aliniamentele impuse pe străzile Știrbei Vodă și dr. Vasile Sion, putea avea o înălțime maximă la cornișă de 18 m, existând posibilitatea creșterii acesteia prin retragerea ultimelor niveluri⁴⁶, iar terenul putea fi ocupat într-un procent de 75%. Toate indicațiile privind racordul dintre laturile orientate spre cele două circulații, suprafețele minime ale curților de lumină, lățimea bovindourilor și înălțimea acestora față de cota trotuarului sunt speculate din plin în încercarea obținerii unor suprafețe suplimentare. Deși rezultatul pare compromis de impunerile Primăriei și cele ale beneficiarilor, volumul realizat este unul deosebit, fiind o expresie particulară a reglementelor și a abilităților arhitecturale dovedite de Duiliu Marcu.

Privit din exterior, volumul este unul orientat spre cele două străzi, racordul între laturile perpendiculare fiind făcut cu ajutorul unui arc de cerc. Înălțimea mare este atenuată de elementele orizontale scoase în consolă, de balcoane și de ferestrele în bandă întrerupte în zona

45 *Ibidem*, f. 55.

46 Retragera se făcea pe un arc de cerc cu raza de 6m, centrul acestuia fiind poziționat pe orizontala cornișei.

[39]

[40]

[39]. Imagine a imobilului realizată în perioada interbelică. Se poate observa și casa dr. Sion.
[40, 41, 42]. Construcția fratilor Giurgea din strada Știrbei Vodă nr. 17 proiectată de arh. Dulliu Marcu

[42]

volumului curb. Fragmentarea realizată accentuează zona de colț, articulând cele două laturi. Același rol de legătură îl are și volumul retras, poziționat la ultimul nivel, care introduce o notă particulară întregului edificiu.

Spre strada dr. Vasile Sion, volumul principal capătă o retragere consistentă față de aliniament (10,30 m) pentru a face loc unei curți prin care se face accesul în clădire. Pe lângă avantajele unei intrări protejate de aglomerația străzii, curtea este și rezultatul impunerilor regulamentelor de urbanism, cumulate cu dorința realizării unor spații luminate și ventilate natural. Vecinătatea muzeului Kalinderu, cu un calcan important orientat spre imobilul studiat, a determinat adăugarea unui volum cu o înălțime mai mică (P+3) care urmează înălțimea maximă a acestuia, definind o continuitate volumetrică percepută de la nivelul străzii.

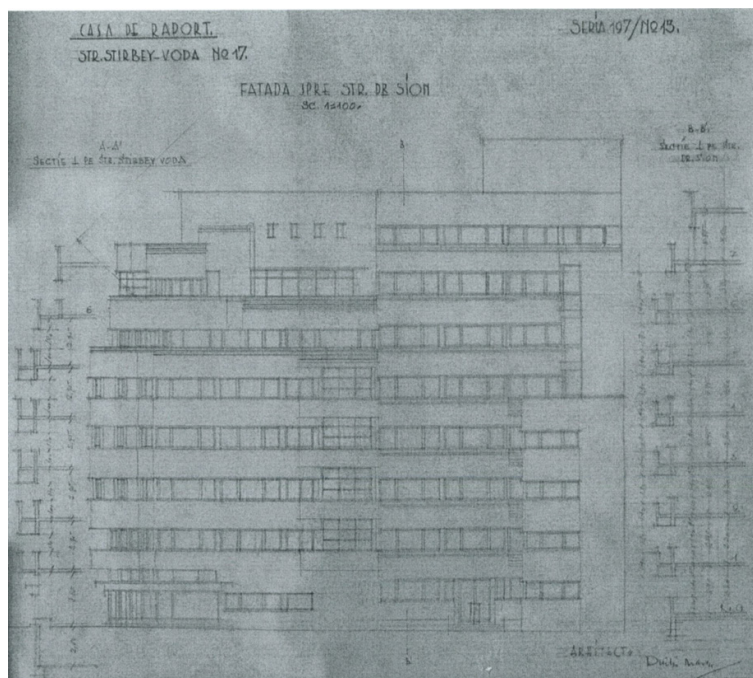
Volumul, așa cum poate fi văzut astăzi, este rezultatul unui proces îndelungat de proiectare care

[44]. Planul etajelor curente ale clădirii. Varianta finală.

presupus numeroase variante de studiu păstrate de arhive. O imagine bine conturată a acestui demers poate fi intuită prin studiul arhivei Duiliu Marcu păstrată de Arhivele Naționale Istorice Centrale, cele ale Primăriei București și cartea publicată la începutul anilor '60 de arhitectul Duiliu Marcu. Pe lângă numeroase planuri, fațade și secțiuni, sunt păstrate și numeroase detalii de execuție, fiecare dintre ele de o calitate profesională remarcabilă.

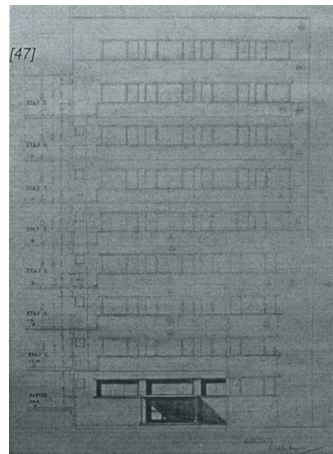
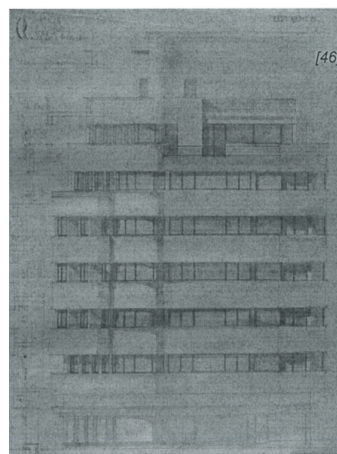
Descrierea soluției de arhitectură va fi axată în principal pe două variante ale volumului: cel depus spre autorizare și cel executat - diferențele între cele două fiind unele relativ mici. Acestea sunt rezultatul modificărilor realizate pe șantier, cel mai probabil ca urmare a unor cerințe noi venite din partea investitorilor sau a descoperirii unor soluții mai bune.

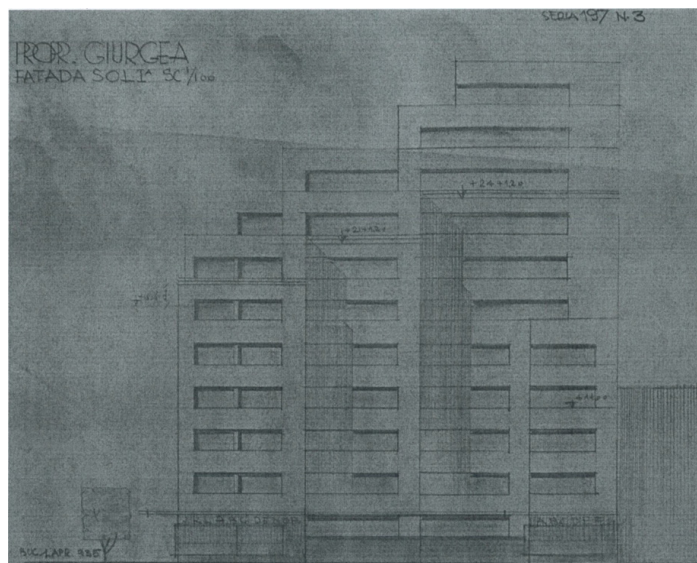
[45]. Fațada vest a clădirii. Una dintre variantele de lucru.

Excepție făcând o primă soluție, cu titlu mai degrabă informativ, toate celelalte urmăresc o linie generală evidentă, modificările având doar rolul de a corecta situații locale.

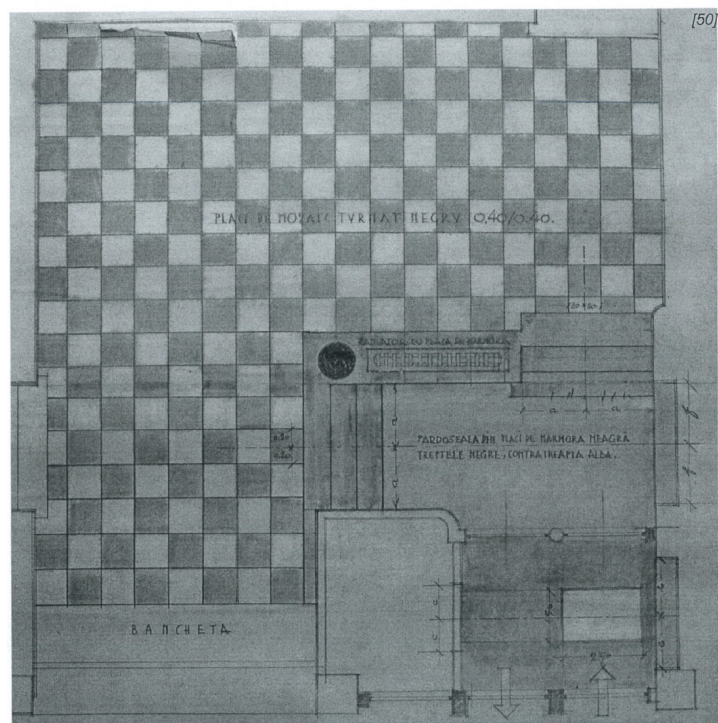
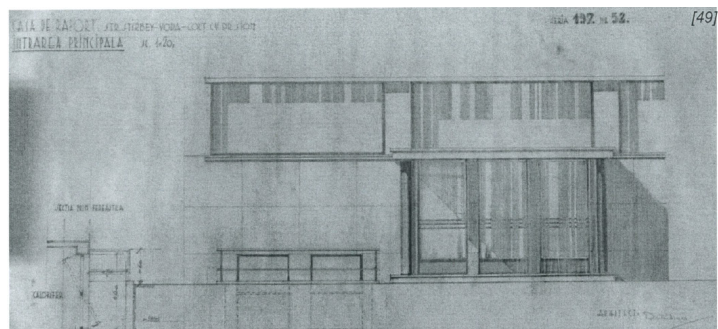
Unul dintre principiile de bază urmărite de investitori a fost acela de a oferi viitorilor cumpărători / utilizatori mai multe variante de apartamente sau garsoniere cu suprafețe mai mari sau mai mici, în funcție de dorințele și posibilitățile financiare ale fiecăruia. Nivelul de etaj curent are trei garsoniere și 4 apartamente. Cel mai mare apartament are 5 camere și 150 mp, iar cea mai mică garsonieră nu depășește 33 mp. Toate unitățile locative au în componență baie, bucătărie, spații de depozitare, balcoane sau logii. Ventilarea și luminarea naturală sunt condiții respectate în cele mai multe dintre cazuri. În proiectul depus spre autorizare, în zona bucătărilor și spațiilor anexe ale apartamentelor apare întotdeauna o cameră și un grup sanitar cu dimensiuni reduse, utilizate de servitori. În final, camera de odihnă a servitorului, nu mai mare de 5 mp, a fost inclusă în suprafața bucătăriei, renunțându-se astfel la această idee. Suprafața dormitoarelor este de aproximativ 16 mp, celelalte camere având dimensiuni variabile în funcție de rezolvarea impusă de soluția de arhitectură.

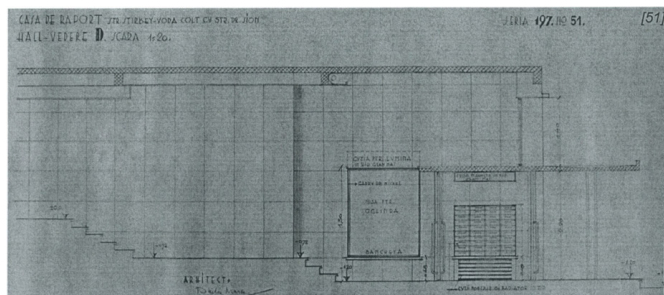
[46, 47]. Fațadele de vest ale clădiri

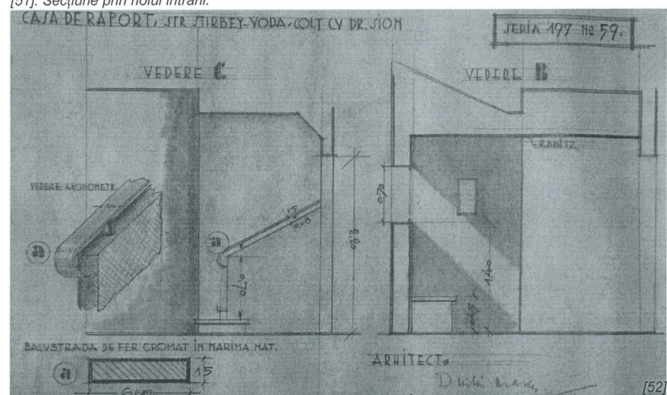
[48]. Una dintre primele variante propuse pentru fațada de vest a clădirii

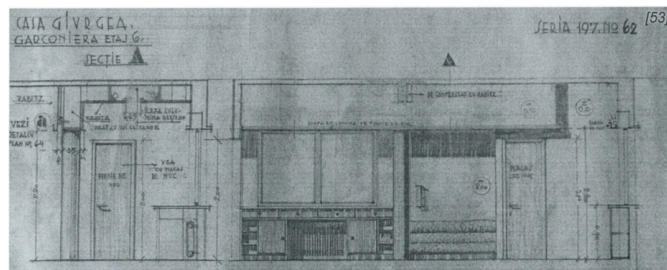
[49, 50]. Detaliul intrării în blocul fraților Giurgea.

[51]. Secțiune prin holul intrării.

[52]. *Detaliu mână curentă.*

[53]. *Detaliul garsonierei etajului 6.*

Bucătăriile se află în legătură cu sufrageria comunicând cu aceasta printr-un mic oficiu. Accesul la garsoniere și apartamente se face cu ajutorul a trei scări, suprafața holurilor comune fiind redusă la maximum. Ca dispunere, două din tre scări sunt poziționate în volumul cel mai înalt (principal), iar cea de-a treia, elicoidală, este utilizată de proprietarii / locatarii garsonierelor dispuse în corpul mai mic orientat spre muzeul Kalinderu.

Structura generală a spațiilor își modifică configurația la parter, subsol și nivelurile retrase. La parter, spre strada Știrbei Vodă, sunt proiectate șase prăvălii cu depozite și grupuri sanitare. Accesul secundar se face pe latura estică a imobilului din strada Știrbei Vodă.

Acesta ajunge într-o curte de serviciu, fiind în legătură cu circulațiile verticale și zona de întreținere. La subsol sunt poziționate spațiile tehnice, mai multe boxe (34 unități) și „adăpostul contra gazelor” cerut de autorități. „Camera blindată” este dispusă sub zona accesului principal, boxele sunt alipite limitelor parcelei, iar punctul termic are o poziție centrală (zona holului principal de la parter). Spre est, sub curtea de serviciu și în legătură cu ea se află o parte a spațiilor tehnice. Apare reprezentat depozitul de păcură, crematoriul de gunoaie, uscătoria, spălătoria, iar spre colțul de sud-est o mică zonă destinată portarului cu bucătărie, baie și loc de dormit.

La etajul 7, volumul retras orientat spre strada Știrbei Vodă, este destinat servitorilor sau unor persoane cu puține posibilități financiare. Apar reprezentate 12 camere, cu suprafețe reduse (aproximativ 5,5 mp) cu dușuri și grupuri sanitare comune. În cealaltă parte a etajului apar 2 apartamente (două și trei camere) și o garsonieră.

La ultimul nivel, cel pentru care Primăria oprișe lucrările ca urmare a nerespectării autorizației de construire, erau amplasate mai multe camere pentru servitori (5-6 mp), două garsoniere și un apartament.

Construcția, cu o arhitectură cu totul particulară, este rezultatul multiplelor condiționări impuse arhitectului de autorități și beneficiari, fiind un exemplu elocvent al relației de mediator pe care Duiliu Marcu a acceptat-o. Rezultatul obținut este unul spectaculos prin formele propuse, modul de compartimentare al spațiilor și relațiile funcționale stabilite între diverse componente ale ansamblului. Modul diferit de tratare al nivelurilor, cu referire la etajele retrase, extinderea sau restrângerea unor spații în funcție de nevoile cerute, au generat o soluție specială. În acest sens, activitatea de proiectare a fost una susținută. În arhive au fost identificate 74 de planșe care oferă informații complete asupra propunerilor făcute, cu detalii ale apartamentelor, ale finisajelor și mobilierului propus.

9. Modificări ale soluției și degradări

Ca principiu general, clădirea din strada Știrbei Vodă nr. 17 prezintă modificări și degradări specifice construcțiilor cu mai mulți proprietari ridicate în perioada interbelică. Lipsa unei întrețineri curente, intervențiile necontrolate ale unor proprietari și diverși factori climaterici au condus la degradarea imaginii de ansamblu și a finisajelor. Dintre factorii naturali cu agresivitate crescută se pot menționa cutremurele și apa.

În primul caz, cu relativă ușurință, se pot vedea crăpături ale zidăriei în zona de tangență cu elementele structurale de beton armat (parapetul balcoanelor), iar includerea construcției în „Lista imobilelor expertizate tehnic încadrate în clasa I de risc seismic care prezintă pericol public”⁴⁸ dovedește existența unor grave probleme structurale.

Cel de-al doilea factor natural care a contribuit în mod constant la degradarea clădirii este apa capilară și cea de infiltrație. Acțiunea apei provenită din ploi poate fi observată în zona retragerilor ultimelor niveluri. Degradarea hidroizolațiilor orizontale ale balcoanelor și teraselor a dus la desprinderea finisajelor și la cristalizarea sărurilor pe suprafețe extinse. Apa de infiltrație este vizibilă în zona corpului orientat spre strada dr. Vasile Sion, acolo unde nu există vitrinele magazinelor. În general, ea nu a avut o acțiune distructivă importantă, contribuind însă la conturarea degradării locale ale zonei de soclu.

Un impact mult mai mare asupra imaginii de ansamblu îl au însă intervențiile făcute de proprietari într-un mod care acoperă doar zona pe care o dețin. Inițiatorii acestor schimbări au încercat să răspundă unor nevoi personale, căutând soluții care să le satisfacă valorile estetice și posibilitățile financiare. Dorința unei protecții împotriva unor intruziuni a determinat pe cei de la parter să adauge ferestrele grilaje de fier. O acțiune inițiată de aproape toți proprietarii a fost aceea de schimbare a tâmplărilor, în momentul de față fiind doar foarte puține cazuri care o mai păstrează pe cea inițială (apartamentele de la etajul I și II poziționate spre intersecția străzilor Știrbei Vodă și dr. Vasile Sion). Totodată, logiile și balcoanele au fost închise de-a lungul timpului, determinând creșterea suprafețelor apartamentelor. Sunt vizibile închideri cu ajutorul profilurilor cornier sau cu tâmplărie P.V.C., aceasta din urmă dominând. În mod evident, nu a fost urmărită obținerea unei unități de ansamblu, așa încât pe un nivel se găsesc tâmplării albe, maro sau unele care imită lemnul. Mult mai deranjante sunt închiderile realizate la nivelurile superioare. Retragerile succesive au impus realizarea unor cutii din sticlă acoperite cu lemn și tablă, improvizatii care deteriorează imaginea clădirii, dar oferă un răspuns practic inițiatorilor.

Alterarea imaginii de ansamblu este sporită în zona ultimelor niveluri și de termoizolările parțiale făcute după priceperea unor proprietari.

Agresivă este și modificarea vitrinelor magazinelor. Acestea au fost schimbate tot cu tâmplărie din P.V.C. de culoare albă, iar la interior fiecare și-a amenajat spațiul în funcție de propriile dorințe. Pardoseala din mozaic negru a fost înlocuită (în unele cazuri doar acoperită) cu gresie sau lemn, ventilațiile și vitrinele desființate în încercarea obținerii unor suprafețe suplimentare.

Zona parterului este schimbată și de reclamele luminoase ale firmelor care au în folosință spațiile comerciale. Nici una dintre ele nu are aceeași dimensiune, iar colțul curb al clădirii este anulat de o reclamă cu trei fațete. În aceeași direcție pot fi incluse și graffiti-urile apărute pe clădire, latura orientată spre strada dr. Vasile Sion.

O altă cauză a degradării volumetriei inițiale o constituie diversele instalații poziționate pe exteriorul clădirii. Fără îndoială, cele mai vizibile sunt aparatele de aer condiționat, pe care fiecare și le-a instalat în funcție de dorințe. Contrar altor exemple, în cazul de față sunt foarte puține situații în care apar pe fațade cabluri de telefonie sau TV, iar țevile de gaz necesare centralei termice de la subsol urmăresc linia soclului. Nu este cea mai fericită soluție, dar cu siguranță una care poate fi remediată cu oarecare ușurință.

10. Concluzii

- Zona a avut mai multe etape de constituire. Trama stradală s-a format la mijlocul secolului al XIX-lea și a fost aliniată până la sfârșitul aceluiași veac. Lărgiri ale străzilor s-au petrecut și în următoarele decenii. Cea mai mare parte a fondului construit caracteristic acestei perioade a dispărut, inclusiv bisericile Calvină, Stejarul, Sfântul Ionică și Brezoianu.

Influențe importante au avut anii interbelici și perioada anilor '60 ai secolului trecut când a fost construit ansamblul Sălii Palatului. Pe strada Știrbei Vodă, segmentul cuprins între strada Câmpineanu și Poiana Narciselor, majoritatea construcțiilor au fost realizate după principiile arhitecturii moderniste, configurând o unitate de ansamblu cu certe calități. Fronturile străzilor din jurul Sălii Palatului sunt bordate cu blocuri de locuințe colective, reperele acestora raportându-se la arhitectura funcționalistă specifică perioadei.

- Construcția analizată este parte dintr-un ansamblu arhitectural și urbanistic. Acestea i se adaugă imobilele cu adresa pe str. Știrbei Vodă nr. 16-18 și 20, toate construcții realizate de arhitectul Duiliu Marcu în anii 1934-1935. Valoarea clădirii amplasate la intersecția străzii Luterană cu Știrbei Vodă (str. Știrbei Vodă nr. 16-18) este recunoscută prin înscrierea ei în L.M.I.

- Volumul propus de Duiliu Marcu urmărește aliniamentele străzilor Știrbei Vodă și dr. Vasile Sion, racordul dintre cele două fiind făcut printr-o suprafață curbată. Aceasta este accentuată suplimentar prin întreruperea liniilor orizontale ale parapetelor golurilor și prin poziționarea la ultimele etaje a unui volum mai înalt (tot curbat).
- Valoarea soluției de arhitectură este dată de modul în care arhitectul a răspuns condițiilor structurale, cerințelor beneficiarilor și restricțiilor impuse de autorități. Prezența prăvăliilor de la parter, a retragerilor ultimelor niveluri a determinat modificări ale partiului general, rezultând o varietate de soluții.
- În unicitatea soluției, un rol aparte îl au detaliile de arhitectură. Deși unele dintre ele nu au fost executate sau au fost distruse de intervenții neautorizate, cele păstrate caracterizează o epocă și totodată personalitatea arhitectului Duiliu Marcu.

11. Recomandări

Recomandările făcute vizează trei probleme importante. Cele care privesc degradările construcției (climaterice și antropice), cele cauzate de problemele structurale și cele rezultate în urma unor posibile reabilitări termice.

- În primul caz este recomandată conservarea elementelor originale și înlocuirea tuturor acelor care au dispărut de-a lungul timpului, având ca bază piesele inițiale și documentele păstrate în diverse arhive⁴⁹.
- Balcoanele, terasele și logiile închise de proprietari vor fi desfăcute pentru a reveni la volumetria inițială.
- Instalațiile de gaze și cabluri TV vor fi montate „îngropat”, iar în cazul în care legislația nu permite acest lucru, traseele lor vor fi studiate astfel încât să nu fie distrusă imaginea de ansamblu.
- Aparatele de aer condiționat vor fi montate spre curțile interioare. În cazul apartamentelor sau garsonierelor care au deschidere doar spre strada Știrbei Vodă, poziția lor va fi studiată cu grijă, urmărindu-se alinierea acestora pe balcoane.
- Intervențiile structurale vor fi întocmite doar de proiectanți (specialiști sau experți) autorizați de Ministerul Culturii. Proiectele propuse vor încerca păstrarea într-un procent cât mai ridicat a formelor inițiale. Soluția izolării seismice a bazei este recomandată.
- În cazul în care asociația de proprietari dorește izolarea termică a clădirii, aceasta va trebui să apeleze la un expert / specialist autorizat de Ministerul Culturii care va stabili dacă această operațiune se poate face. În cazul în care intervenția este posibilă proiectantul⁵⁰ va trebui să propună rezolvări în funcție de fiecare caz în parte fără a produce modificări ale imaginii gândite de Duiliu Marcu.

12. Recomandări privind clasarea imobilului din str. Știrbei Vodă nr. 17

Urmărind criteriile de clasare a bunurilor imobile stabilite prin ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2260 publicat în Monitorul Oficial nr. 540 din data de 17/07/2008 aplicabile pe imobilul studiat se pot enunța următoarele concluzii:

- Din punct de vedere al vechimii, valoarea este mică.
 - Construcția a fost ridicată în 1935, identificare făcută după actele găsite în arhivele Naționale și ale Primăriei;
- Din punct de vedere al valorii arhitecturale, artistice și urbanistice valoarea este mare.
 - Constituie un reper al intersecției străzii Știrbei Vodă și Câmpineanu. În același discurs intră și imobilele vecine cu adresa poștală pe str. Știrbei Vodă nr. 16-18 și 20.
 - Cele trei clădiri realizate de același constructor, arhitect și în aceeași perioadă formează un ansamblu urbanistic și arhitectural cu certe valori. Din cele trei construcții una dintre ele este înscrisă în L.M.I. Recunoașterea valorii acesteia constituie un argument suplimentar pentru includerea imobilelor din str. Știrbei Vodă nr. 17 și 20 în aceeași L.M.I.
 - Modul în care ansamblul a fost configurat este o radiografie a activităților constructive din epocă fiind vizibile limitele impuse de regulamentele de urbanism, dorințele investitorilor și rolul de negociator al arhitectului între cele două părți. Practic, este un ansamblu unde sunt evidențiate realitățile constructive ale perioadei interbelice.
 - Din punct de vedere arhitectural construcția se înscrie în liniile curentului modernist fiind un exemplu de referință pentru perioada analizată. Modul de configurare al volumului, relațiile funcționale stabilite între diversele zone ale clădirii, diversitatea partiurilor constituie elemente valoroase care trebuie protejate
- Din punct de vedere al frecvenței (raritate și unicitate) valoare este mare.
 - Construcția reprezintă un cap de serie pentru imobilele de raport realizate în perioada interbelică. Cerințele investitorilor, regulamentele urbanistice și condiționările structurale au configurat o soluție extrem de interesantă cu partiuri variate ale

planurilor etajelor cuprinse într-un volum bine articulat.

- Din punct de vedere memorial simbolic valoare este medie.
 - Clădirea, alături de cele de pe strada Știrbei Vodă nr. 16-18 și 20 sunt proiectate de arhitectul Duiliu Marcu personalitate marcantă a arhitecturii românești care a format de-a lungul timpului generații întregi de tineri arhitecți, iar opera sa a devenit un model statornic.

- Ca urmare a acestor concluzii studiul propune încadrarea imobilului din str. Știrbei Vodă nr. 17 în Lista Monumentelor Istorice - grupa valorică B așa cum este definită de art. 7, pct. 1b din legea nr. 422/2001.
- Stabilirea zonei de protecție a monumentului cerută prin legea 422/2001 (art. 8, pct. 3) a urmărit criterii vizuale și apartenența imobilului studiat la un cadru urban (istoric, urbanistic și arhitectural) cu caracteristici similare. Conturul zonei este figurat în planșele desenate și cuprinde următoarele adrese poștale:
 - Strada Știrbei Vodă nr. 4, 16-18, 20, 22, 24, 26-30, 32-34 si 36, 23, 25, 27, 29, 29A.
 - Strada Câmpineanu nr. 31, 33.
 - Strada Luterană nr. 1, 3, 5. Str. dr. Vasile Sion nr. 1-9, 4

13. Sursa ilustrațiilor

Fig. 1 - Planul R.A. Borroczyn, 1852.

Fig. 28 - Planul R.A. Borroczyn, 1844 - 1846. Fig. 29 - Planul Friedrich Jung, 1856.

Fig. 2, 31 - Planul Orașului București, 1911.

Fig. 3 -A.N.D.M.B., Serviciul Tehnic, Fond Alinieri, Dosar 296, f. 2. Fig. 4, 30 -A.N.D.M.B., Serviciul Tehnic, Fond Alinieri, Dosar 661. f. 1.

Fig. 5 - Planul Director de Sistematizare. Anexa 17. Schema arterelor de circulație. Fig. 6, 7, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53 -A.N.I.C., Fond Duiliu Marcu, dosar 21.

Fig. 8 - Planul topografic al Municipiului București, 1991.

Fig. 9 - Bădescu, Emanuel, Bulei, Ion, Noica, St. Nicolae, Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I, I, București, Editura Fundației PRO, 2006, p. 73.

Fig. 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 40, 41, 42- Petru Mortu.

Fig. 13 - Olariu, Elena, *I.D., Berindei 1871 - 1928. Proiecte de arhitectură: palate urbane*, București, Muzeul Național de Artă al României, 2012, p. 11.

Fig. 32 - Compagnie Aerienne Francaise. Departamentul de Istoria, Teoria și Conservarea Patrimoniului „Sanda Voiculescu”.

Fig. 33, 34, 35, 36, 37, 38 - Arhiva Primăriei Municipiului București - Direcția Tehnică, fond sector 4 (Verde), dosar 488/1935.

Fig. 39 -Arhiva Ghigeanu Madalin.

Fig. 43, 44 - Castelo, Ana, Gabriela, Dos Satos, Branco, Georgescu, Horia, *Modernism in Bucharest*, Salzburg, 2011, p. 34.

14. Bibliografie

14.1. Lucrări generale:

- *** , *Anuarul Bucureștilor pe anul 1886 - 1887*, București, Tipografia Carl Gobl, 1887.
- *** , București anii 1920-1940 *între avangarda și modernism*, București, Editura Simetria, 1994;
- *** , *Dicționar enciclopedic roman*, IV, Academia Republicii Socialiste România, Editura Politică, 1966.
- Bădescu, Emanuel, Bulei, Ion, Noica, st. Nicolae, *Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I*, I, București, Editura Fundației PRO, 2006;
- Castelo, Ana, Gabriela, Dos Satos, Branco, Georgescu, Horia, *Modernism in Bucharest*, Salzburg, 2011;
- Celac, Mariana, Carabela, Octavian, Marcu-Lapadat, Marius, București. *Arhitectura și modernitate. Un ghid adnotat*, București, Simetria, 2005;
- Constantin, Paul, *Dicționar universal al arhitecților*, Editura științifică și Enciclopedică, 1986;
- Duiliu, Marcu, *Arhitectura 1930-1960*, București, Editura Tehnică, 1960;
- Enescu, Ion, Mircea, *Arhitect sub comunism*, București, Paideia, 2007;
- Ionescu-Gion G.I., *Istoria Bucureștilor*, București, Socecu, 1899.
- Machedon, Luminița, Scoffham, Ernie, *Romanian Modernism. The Architecture of Bucharest, 1920 - 1940*, Massachusetts, The Mit Press, 1999.
- Oltean, Radu, *Bucureștii în date și Întâmplări*, București, Paideia, 2002.
- Olariu, Elena, I.D., *Berindei 1871 - 1928. Proiecte de arhitectură: palate urbane*, București, Muzeul National de Artă al României, 2012.
- Oprea, Petre, *Itinerar prin case vechi din București*, București, Editura Sport - Turism, 1986.
- Panaitescu, Alexandru, *De la Casa Scânteii la Casa Poporului. Patru decenii de arhitectură în București. 1945 - 1989*, București, Simetria, 2012.
- Parusi, Gheorghe, *Cronologia Bucureștilor. 20 septembrie 1459 - 1989. Zilele, faptele, oamenii Capitalei de-a lungul a 530 de ani*, București, Compania, 2007.
- Potra, George, *Din Bucureștii de ieri*, I, București, Editura științifică și Enciclopedică, 1990.

14.2. Articole și studii:

- Georgescu, Florian, *Aspecte privind împărțirea administrativă și evoluția demografică din București anilor 1831-1848*, în „Materiale de Istorie și Muzeografie”, III, Muzeul de Istorie a Orașului București, București, pp. 53-88;
- Damian, Ascanio, *Academicianul arhitect Duiliu Marcu la 75 de ani de viață și 50 de ani de activitate*, în „Arhitectura”, nr. 3/1960, pp. 34-35.
- Dima, M., *Noul ansamblu de locuințe din Piața Palatului R.P.R.*, în „Arhitectura”, nr. 4/1960, pp. 8-15.
- Burnea, Manuela, Duiliu Marcu in „*Povești ale doamnelor din București*”, București, Grupul Editorial Vremea, 2005, pp. 98-104.
- Lascu, Nicolae, *Legislație și dezvoltare urbană. București 1931- 1952*, teza de doctorat, conducător științific Alexandru Sandu, București, I.A.I.M., 1997, ms;
- Ionescu, Grigore, *Arhitectura românească interbelică*, în „Arhitectura”, nr. 3-4/1991, pp. 83-84;
- Machedon, Luminita, Machedon, Florin, *Arhitectura modernă din România în perioada 1920-1940*, în „București anii 1920 - 1940 între avangarda și modernism”, București, Editura Simetria, 1994, pp. 69-91;
- Machedon, Luminița, *1918 - 1944 în arhitectura românească*, în „Arhitectura”, nr. 3-4/1991, pp. 85-107;

14.3. Documente juridice și de arhivă:

- *** , *Lista Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice*, Municipiul București, 2010;
- *** , *Ordonanța de urgență privind protejarea monumentelor istorice, Monitorul oficial al României*, partea I, nr. 616/30.XI.2000.
- *** , *Lista imobilelor expertizate tehnic încadrate în clasa I de risc seismic care prezintă pericol public*.
- Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond Duiliu Marcu, dosar 21.
- Arhiva Primăriei Municipiului București - Direcția Tehnică, fond sector 4 (Verde), dosar 487/1935, 488/1935.
- Arhivele Naționale - Direcția Municipiului București (A.N. - D.M.B.), fond Primăria Municipiului București (P.M.B.) Alinieri, planurile 296, 298, 661.
- Arhivele Naționale - Direcția Municipiului București (A.N. - D.M.B.), fond Primăria

Municipiului București (P.M.B.) Serviciul General, Dosar 105/1855, f. 44.

14.4. Surse cartografice:

- Borroczyn, Rudolf, Artur, Planul Bucureștiului ridicat și nivelat din porunca Dlui Marelui Vornic al Departamentului Trebilor din Nauntru Barbu Știrbei după întocmirea secției ingineresti sub direcția specială a maiorului baron Rudolf Artur Borozin în zilele prea înălțatului domn stăpânitor Gheorghe Dimitrie Bibescu V V, 1846, (copie realizată în 1912 de o echipă coordonată de Cincinat Sfințescu).
- Pappasoglu, D.A., Planul comisiei coloarei de verde din capitala Bucuresci, dedicat Dsi Dmn generali I: E: Florescu, București, 1975.
- Planul orașului Bucuresci lucrat de Institutul Geografic al Armatei pentru Primăria Capitalei în al XX/II-lea an al domniei M.S. Regelui Carol I, 1895 - 1899, f.l., f.a.
- Planul orașului București. Ediția oficială, 1911, f.l., f.a.
- Mihai, C., Pantea, Planul și ghidul orașului București, București, 1921.
- Wahnig, Fredi, Planul municipiului București întocmit și desenat după datele Primăriei Municipiului București, Institutul Geologic al României, 1934.
- Duiliu Marcu, G.M. Cantacuzino, R. Bolomey, Ion Al. Davidescu, Teodor Radulescu, Planul Director de Sistematizare al Municipiului București, Ed. Institutului Urbanistic al României, București, 1935.
- Samboteanu, Ulisce, Moldoveanu M. D., Planul Municipiului București, 1938, f.l.
- Berindei, Dan, Cernavodeeanu, Paul, Cioculescu, serban, et all, București. Ghid, Editura Meridiane, 1962.
- ***, Planul topografic al Municipiului Bucureș ti, 1991, f.l., f.a.

ANEXA 1
FIȘA ANALITICĂ DE INVENTARIERE A MONUMENTULUI ISTORIC (anexa nr. 2 la O.M.C.C. nr. 2260/17.07.2008)
IMOBIL STRADA ȘTIRBEI VODĂ NR. 17, SECTOR 1, BUCUREȘTI

1. IDENTIFICARE

1.1.	Cod L.M.I	NU
1.2	Categorie	
1.3.	Denumirea oficială	strada Știrbei Vodă NR. 17

2. LOCALIZARE ADMINISTRATIVĂ/AMPLASAMENT

2.1.	Stat	România [RO]
2.2.	Judet	Municipiul București [B]
2.3.	Localitate	Municipiul București, sector 1
2.4.	Cod poștal	010101
2.5.	Stradă, număr actuale	Strada Știrbei Vodă nr. 17
2.5.	Localitate anterioară	București
2.6.	Stradă, număr anterioare	
2.7.	Stradă, număr anterior	
2.8.	Coordonate geografice	
2.8.1.	Referințe geografice	Strada Știrbei Vodă nr. 17. Suprafață parcelă 980 mp (cf. Plan topografic, carou 12C4 actualizat în 1993)
2.8.2.	Identificare cartografică	
2.8.3.	Sistem cartografic utilizat	Stereo 70
2.8.4.	Coordonate Y, X, Z	

3. TIP DE PROPRIETATE

3.1.	Stat	
3.1.1.	Proprietate publică a statului	
3.1.2.	Proprietate privată a statului	
3.2.	Mixt	
3.4.	Privat	Da

4. DATARE

4.1.	Epocă	Epoca modernă
4.1.1.	Datare început	
4.1.2.	Datare sfârșit	
4.2.	Datare prin perioade	
4.3.	Datare prin intervale de date	
4.4.	Datare precisă	1935

5. ISTORIC. PERSOANE ȘI EVENIMENTE ASOCIATE ISTORIEI MONUMENTULUI

5.1.	Istoric	- În 1846 (Planul R.A. Borroczyn), terenul imobilului era inclus într-o proprietate cu dimensiuni mai mari, delimitată de strada Luterană (Ion Câmpuneanu) și maidanul lui Manolache Filipescu (limita estică a acestuia va deveni str. dr. Vasile Sion). În acest perimetru figurau două construcții, una dintre ele poziționată central, o construcție generoasă ce legea din tiparele curente, iar cea de a doua, cu dimensiuni reduse, amplasată spre intersecția străzii Florescu (viitoarea Știrbei Vodă), cu maidanul Filipescu, probabil fiind o anexă sau având o funcțiune comercială. - În 1856 (Planul Friedrich Jung), terenul apare divizat în două proprietăți cu suprafețe echivalente, una orientată spre strada dr. Vasile Sion și cealaltă spre strada Luterană. - Pe planul de aliniere redactat în 1896, pe aliniamentul străzii Renascerii (dr. Vasile Sion) apare marcată și o construcție, iar proprietarul terenului este menționat ca fiind Teodosie Cristescu. - În 1911, terenul se afla în proprietatea Zoiel Cristescu și avea adresa poștală pe strada Știrbei Vodă, nr. 17. - În 1919, după moartea acestuia, moștenitorii (Paulina G. Giurgea, Constantin A. Mavrodin, Smaranda A. Nedelcovici și Dimitrie A. Mavrodin) vor vinde proprietatea celor doi frați, Gabriel Giurgea și Emil Giurgea. - În luna mai a anului 1935, aceștia (Gabriel și Emil Giurgea) solicită Primăriei autorizație pentru construirea unui bloc cu subsol, parter și șase etaje, având o suprafață la sol de aproximativ 600 mp. Poziționarea noului clădiri pe alinierea decretată în 1921 va presupune exproprierea unei suprafețe de 93,32mp. din terenul inițial al proprietății. - Autorizația este eliberată în 5 iulie 1935 și menționează că se dorește construirea unui corp „subsol, parter și 7 etaje, din zidărie masivă, învelit cu tablă...”. - În 1950, conform decretului de naționalizare emis de Consiliul de Stat și publicat în Monitorul Oficial nr. 36 din 20.04.1950, o parte a apartamentelor va trece în proprietatea statului. Dintre cei atinși de această hotărâre îi putem aminti pe: Alexandrescu Gabriel, Constantinescu Vladimir, Elefterescu Gheorghe, Georgescu Gheorghe Penescu Matei, Pașcanu Mihnea, Spurcos Maliagiu Olga, Sinigalia Rudolf, Onofrei Ion și Giurgea
------	---------	---

		Gabriel care deținea la aceea dată 3 apartamente. - După 1990, o parte a imobilelor vor fi retrocedate urmașilor foștilor proprietari.
5.2.	Autor	arh. Duiliu Marcu
5.3.	Comanditar	Gabriel și Emil Giurgea
5.4.	Cititor	
5.5.	Meșter	
5.6.	Pictor	

6. DESCRIERE

6.1.	Zona	- Din punct de vedere administrativ, la mijlocul secolului al XIX-lea, zona se afla în ocolul al II-lea, vopseaua verde. - După 1891, zona va fi cuprinsă în ocolul I (zona centrală) iar noile reglementări urbanistice adoptate după acest moment au permis densificarea fondului construit și creșterea regimului de înălțime.
6.2.	Elemente de peisaj cultural și natural	
6.2.1.	Peisaj cultural	- Încă de la jumătatea secolului al XIX-lea se poate remarca prezența unui număr semnificativ de biserici amplasate de-a lungul actualei străzi Ion Câmpineanu, pe segmentul cuprins între Calea Victoriei și Știrbei Vodă: biserica Sf. Ionică, Brezolanu, Stejar, Lutherană și cea Calvină. Acestora se va mai adăuga în 1884, catedrala „Sfântul Iosif” realizată pentru comunitatea romano-catolică de arhitecții Friedrich von Schmidt și Carol Benesch. (Cu excepția celei din urmă și a bisericii Lutherane, celelalte patru biserici au fost demolate în perioada comunistă, într-o acțiune amplă de remodelare urbanistică și arhitecturală a zonei.) - Din peisajul cultural al zonei mai pot fi amintite și clădirile de învățământ: „Școala Comunală Jeremia Circa” poziționată pe Calea Știrbei Vodă lângă biserica Lutherană unde în anii '20 ai secolului al XX-lea a funcționat liceul Mihai Viteazul (disparută în prezent), liceul Sfântul Sava, Școala elementară de băieți lângă biserica Lutherană (disparută în prezent), Școala elementară de fete de pe strada Spiru Haret, Universitatea Națională de Muzică („Conservatorul de muzică și artă dramatică” numit după 1947, „Coservatorul Ciprian Porumbescu”). - Muzeul Kalinderu, vecin spre sud cu imobilul analizat. A fost construit după planurile lui I.D. Berindei arhitect care a marcat perioada începutului de secol XX. Clădirea, aflată în prin proces de restaurare, este decorată cu picturi realizate după Sebastiano Ricci, Giovanni Battista Tiepolo, Frans Hals sau Jacob Jordaens. - În perioada interbelică se vor construi mai multe locuințe de raport. Segmentul străzii Știrbei Vodă cuprins între strad Ion Câmpineanu și Polana Narciselor este semnificativ pentru program și perioadă. În apropierea intersecției cu strada Lutherană arhitectul Duiliu Marcu a realizat trei blocuri de raport, fiecare cu o calitate arhitecturală remarcabilă, configurând un ansamblu unic. - În 1959 se realizează ansamblul urbanistic numit Piața Palatului. Cu această ocazie se fac ample operațiuni de sistematizare care vor modifica radical configurația țesutului urban din vecinătatea vestică a fostului Palat regal. Este construită o sală polivalentă, iar străzile vecine sunt placcate cu blocuri înalte. - După 1990 au fost construite mai multe construcții cu gabarite ce depășesc media. Cel mai important exemplu este Cathedral Piazza care a deschis numeroase discuții în spațiul public despre oportunitatea realizării unor astfel de ansambluri.
6.2.2.	Peisaj natural	
6.3.	Categoria de arhitectură	
6.3.1.	Funcțiunea actuală	- Locuințe colective
6.3.2.	Funcțiunea anterioară	- Locuințe colective
6.4.	Descriere obiectiv individual	
6.4.1.	Plan	- Nivelul de etaj curent are 4 apartamente și trei garsoniere. Cel mai mare dintre apartamente are 5 camere și o suprafață de 150 mp, iar cea mai mică garsonieră nu depășește 33 mp. La ultimul nivel (etajul 7), volumul retras orientat spre strada Știrbei Vodă, este destinat servitorilor sau unor persoane cu puține posibilități financiare. Apar reprezentate 12 camere, cu suprafețe reduse (aproximativ 5,5 mp) cu dușuri și grupuri sanitare comune. În cealaltă parte a etajului apar 2 apartamente (două și trei camere) și o garsonieră. Accesul la garsoniere și apartamente se face prin intermediul a trei scări, suprafața holurilor comune fiind redusă la maxim. Ca dispunere două dintre scări sunt poziționate în volumul cel mai înalt (principal), iar cea de-a treia, elcoidală, este utilizată de proprietari / locatarii garsonierelor dispuse în corpul mai mic orientat spre muzeul Kalinderu. Structura generală a spațiilor își modifică configurația la parter, subsol și nivelurile retrase. La parter, spre strada Știrbei Vodă, sunt proiectate șase prăvălii cu depozite și grupuri sanitare. Accesul secundar se face pe latura estică a imobilului din strada Știrbei Vodă. Acesta ajunge într-o curte de serviciu, fiind în legătură cu circulațiile verticale și zona de întreținere. La subsol sunt poziționate spațiile tehnice, mai multe boxe și „adăpostul contra gazelor” cerut de autorități. - Volumul este orientat spre cele două străzi, racordul între laturile perpendiculare fiind făcut cu ajutorul unui arc de cerc. Înălțimea mare, este atenuată de elementele orizontale scoase în consola, de balcoane și de ferestrele în bandă interupte în zona volumului curb. Fragmentarea realizată accontuează zona de colț, articulând cele două laturi. Același rol de legătură îl are și volumul retras poziționat la ultimul nivel care introduce o notă particulară întregului edificiu. Spre strada dr. Vasile Sion volumul principal capătă o retragere consistentă față de aliniament (10,30 m) pentru a face loc unei curți prin care se face accesul în clădire. Vecinătatea muzeului Kalinderu, cu un calcan important orientat spre imobilul studiat, a determinat adăugarea unui volum cu o înălțime mai mică (P+3) care urmărește înălțimea maximă a acestuia definind o continuitate volumetrică percepută de la nivelul străzii.
6.4.3.	Formă acoperiș	- Învelitoarea are o pantă sub 10 %, fiind greu vizibilă din spațiul public, similar altor clădiri din perioadă interbelică, aceasta imită o acoperire în terasă.
6.4.4.	Fațade	

6.4.5.	Anexe	
6.5.	Structură	Structura este din cadre și planșee de beton armat, iar pereții de închidere sunt realizați din zidărie de cărămidă.
6.6.	Materiale de construcție	Materialele de construcție folosite sunt: - Tencuială exterioră simlpiată în „strop” pe fațada orientată spre strada Știrbei Vodă și pe cea a volumului de colț. Vopositorie culoare galbenă pe fațada orientată spre strada Dr. Vasile Sion. - Tămplăriile inițiale de la nivelurile superioare sunt din lemn prevăzute cu ruluiori exterioare, de asemenea, din lemn vopsit maro, unele dintre ele au fost înlocuite cu tămplării PVC. - Tămplăria inițială a vitrinelor de la parter era din profiluri din oțel, ulterior fiind înlocuită cu profiluri PVC. - Pentru finisarea pardosellor spațiilor comune a fost folosit mozaicul turnat (alb / negru) după modele stabilite de proiectant. Pereții sunt zugrăviți alb. - Invelitoarea este realizată din tablă plană montată pe astereală.
6.6.1	Materiale de construcție acoperiș	
6.7.	Tehnici de construcție	Tehnici curente pentru perioada de construcție a casei (1935).
6.8.	Încadrare stilistică	Modernism
6.9.	Înscricpții	

7. CONSERVARE, RESTAURARE, AMENINȚĂRI

7.1.	Starea generală de conservare	Clădirea prezintă modificări și degradări specifice construcțiilor cu mai mulți proprietari. Lipsa unei întrețineri curente, intervențiile necontrolate și diverși factori climaterici au condus la degradarea imaginii de ansamblu și a finisajelor. Dintre factorii naturali cu agresivitate crescută se pot menționa cutremurele și apa.
7.2.	Lucrări anterioare de restaurare	
7.3.	Riscu / amenințări	Clădirea a fost inclusă în „Lista imobilelor expertizate tehnic încadrate în clasa I de risc seismic care prezintă pericol public”.
7.3.1	Eroziune	
7.3.2	Înundații	
7.3.3	Aluneări de teren	
7.3.4	Înundații	

8. DOCUMENTARE

8.1.	Bibliografie	Vezi studiul istorico-arhitectural al imobilului (arh. Petru Mortu specialist atestat al Ministerului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național certificat de atestare nr. 353S/26.09.2008).
8.2.	Dosare și rapoarte, în arhive	- A.N. – D.M.B., Fond P.M.B., Serviciul Aliniert, dosar 661. - A.N. – D.M.B., Fond P.M.B., Serviciul Aliniert, dosar 296. - A.P.M.B. – D.T., fond sector 4 (Verde), dosar 488/1935.
8.3.	Hărți, planuri, desene	Vezi studiul istorico-arhitectural al imobilului.
8.4.	Fotografii	Vezi studiul istorico-arhitectural al imobilului.
8.4.1.	Fotografii satelitare	
8.4.2.	Fotografii aeriene	1927, 2000
8.4.3.	Fotografii alb-negru	
8.4.4.	Fotografii color	
8.5.	Arestare documentară	Vezi studiul istorico-arhitectural al imobilului.

9. NIVELUL CLASARE

9.1.	Grupa valorică:	
9.1.1.	- A	
9.1.2.	- B	Propunere de clasare pentru grupa valorică B
9.2.	Categoria după natura obiectivului	
9.2.1.	- I	
9.2.2.	- II	Arhitectură
9.2.3.	- III	
9.2.4.	- IV	
9.3.	Criterii de evaluare globală	- Criteriul vechimii – valoare mică - Criteriul valorii arhitecturale, artistice, urbanistice -valoare mare - Criteriul referitor la frecvență, raritate și unicitate -valoare mare - Criteriul referitor la valoarea memorial-simbolică -valoare medie
9.4.	Data și documentul protecției	- Clădirea nu este monument istoric. - Studiul istorico-arhitectural a evidențiat elemente de valoare majoră, semnificative pentru arhitectura modernistă precum și pentru opera arhitectului Duiliu Marcu. Ca urmare se propune declanșarea procedurii de clasare, pentru întreg imobilul, acesta putând fi încadrat în grupa valorică B.
9.5.	Reglementări urbanistice	

10. INVENTARIERE

10.1.	Instituția în cadrul căreia s-a redactat fișa	S.C. 3 ad PUNCT S.R.L. București
10.2.	Autorul fișei și calitatea acestuia	
10.2.1.	Nume	MORTU

10.2.4.	Semnătura autografa a specialistului care a întocmit fișa	arh. Petru MORTU
10.2.5.	Semnătura și stampila conducătorului instituției în cadrul căreia s-a redactat fișa	S.C. 3 ad PUNCT S.R.L. Director, arh. Petru MORTU
10.3.	Numărul procesului-verbal de validare în Comisia regională a monumentelor istorice	
10.3.1.	Numărul documentului de clasare	
10.3.2.	Data ordinului de clasare	
10.3.2.	Data redactării fișei	

